

VÄLIS-EESTI

Nr. 5

MAI

1938

KÕIGE LÄHEDAM SÜDAMELE — SÜNNIMAA
LUGEGE

PÄEVALEHTE,

OLETE ALATI KODUMAA SÜNDMUSTES TEADLIK

VIIBIDES KODUMAAL — KÜLASTAGE KINDLASTI

PÄEVALEHE RAAMATUKAUPLUSI

TALLINNAS, PÄRNU MNT. 10. PIKK TÄN. 2

SOOVITAME SUURES VALIKUS:

KÕIKI EESTIKEELSEID RAAMATUID, MAAKAARTE, LINNA-
PLAANE, VAATEKAARTE j.n.e. KÕIGI EESTIS ILMUVATE
AJAKIRJADE PEALE TELLIMISTE VASTUVÕTMINE.

LASTE RÕÕM

ON AINULAADNE EESTIS ILMUV LASTEAJAKIRI.

TALLINNA EESTI KIRJASTUSE ÜHISUS

TALLINN — EESTI, PIKK TÄN. 2. OMA TEL. KESKJ. 428-83

VÄLISIEESTILASEID!

KÜLASTADES SUVEL KODUMAAD,
KÜLASTAGE KA PÄRNU T

Eesti kaunimat suvitus- ja kosutusk kohta!

Üksikasjalisi andmeid ja kirjandust saab aadressil:

Pärnu, supelinspektorile.

Õilsuse hind.

Eesti riigikorra uuendamise puhul.

Asko Tõlv.

Neli aastat kestnud suur ümberkorraldustöö Eestis on jõudnud lõpule. Suurte pingutustega on Eesti jälle jõudnud välja demokraatliku valitsemise ja parlamentliku süsteemi juurde. Konservatiivse demokraatia tõhusamaile põhimõttele rajatud uus põhiseadus ja sellest tuletatud riigorganid, — kahekojaline parlament, valitav president ja nendest sõltuvalt moodustatud uus valitsus, on kõik tööle rakendatud.

Väliseestlaste ja Väli- ning Kodu-Eesti koostöö edendamise seisukohalt võib kodumaal toimunud põhjapaneva tähtsusega mundatusi tervitada järgmistel põhjustel. Esiteks, niipalju kui Eestis võib märgata kõige laiemate ringide soovidest, arvamistest ja tõekspidamistest, vastab värskest tarvitusele võetud süsteem rahva enamuse arusaamistele riigikorra ja valitsemise asjadest kõige ligilähedasemalt. Ning see ka väliseestlaste silmis võib olla pandiks, et eestlaste ja Eesti käekäik nii hõlpsasti enam ei satu niisugusesse kriisiolukorda, nagu ta logiseval asjadevalitsemisel endise põhiseaduse aegadel oli jõudnud juba pool tosinat aastaid tagasi. Teiseks, uue põhiseaduse alusel on eesti rahva ja riigi asjade juhtimisele asunud isikud, kellelt võib loota neid tõsise riigimehelikkuse eeldusi, mis oleksid vajalikud iga riigikorra ellurakendamisel. Presiden-

dina Konstantin Päts'i näol asub jälle kindlalt riigitiüri juures eesti parim poliitik ja kogenud rahvajuht ning riigivolikogu rõhuv enamus koosneb demokraatliku, rahvavalitsusliku korra pooldajatest. Need eestlased, kes on elanud või elavad kodumaalt eemal võõrsil, teavad eriti selgesti, kui võrd tähtsaks osutub sobivate isikute valik iga ürituse ja ühise asja läbiviimisel, ja seepärast niisugune eesti elu juhtivate ringide koosseis peaks tunduma õnnelikuna kõigile, kellele oma rahva saatus on südamelähedane. Ja kolmandaks, — pärast poliitiliste lapsehaiguste pikka ja vaevarikast perioodi, milles praegu vaevleb veel nii mõnigi kultuuriliselt vanem rahvas, Eesti alles nüüd võib sellesse oma elu välisesse koosseis, „uude astjasse“ asuda valama paremat sisu ja tervislikumat veini. Valestimõistetud demokraatlikkusest tekkinud nõrga riigiparaadi hülgamise järele võib Eesti esmakordselt kogu oma iseseisvuse kestel anda oma poliitilisele elule kindla ideoloogilise aluse. Ning et nimelt see võimalus uues olukorras Eestile on tähtsaimad, seda võivad eriti veendunult tajuda eeskätt jällegi vaid väliseestlased: võõrsil olles me ei kuule endile esitatavat kunagi esimesena näit. küsimist, millisesse usulahu, eriharrastusringi või ka poliitilisse erakonda me kuulume, vaid päritakse alati

eelkõige meie rahvust. Seepärast nimelt väliseestlasele ilmneb endastmõistetavana eeltingimus, et rahva kui niisuguse poliitilise elu alus peab rajanema rahvuslikkuse ideestikul.

Tugeva riikluse alustel ümberkujundatav Eesti ainult neis suundades areneda saabki. Tugeva riikluse saavutamine on olnud varem eesmärgiks isegi neil üksikuil opositsioonimeelsetel tegelastel Eestis, kes kuni viimase ajani on tõrkunud kaasa minemast rahva enamuse soovidega. Ja nüüd ka see opositsioon, mis Eestisse on jäänudki, peab ütleva, mis ta sisuliselt tahab, pärast seda, kui valimiseelsed ebamäärased ja üldsõnalised hüüdsõnad teda ei säästnud vähemussejäämisest. Arvustus arvustamise enda pärast võib olla vaid mahakiskuv, ja sellise tegevuse kurbi tulemusi ka mujal maailmas väliseestlasedki näevad arutihti.

Eestis kujunenud leplik meeoleolu rahva kõige laiemate kihtide vahel leidis uue põhiseaduse kehtimatahakkamise järele ja presidendi ametisseastumisel paraja väljenduse ka selles, et Eesti parlament oma jooksva töö esimese sammuna andis andestamisseeduse — amnestia neile, kes varem ühel või teisel viisil eksinud rahva, riigi ja ühiskonna vastu. Rahulikkudele aegadele tagasi jõudmise puhul on selline otsus siiski vaid endastmõistetav.

Eesti riigi majanduslik seisukord on küllalt hea ja kindel, Eesti sõjavägi ja kaitsejõud on korrastatud maksimaalses otstarbekuses, Eesti välisvahetõrkedes võõrriikidega pole vähimaidki pinevusi, — Eesti võib rahulikult jätkata tööd nende pakiliste ülesannete lahendamiseks, mida nõuab temalt tema tulevik, „Oleme näidanud teiste rahvaste ees, et eesti rahvas on küps, et ta on demokraatlikult mõtlej ja talitav rahvas, et ta saab ka rasketel ajajärkudel kõigist raskustest üle, ja et ta on rahulikult teel tagasi tulnud sinna, kuhu ta pidi tulema — see on demokraatliku rahva poolt valitud kindlate asutuste juurde“ — võis nentida tšisis rahuldustundes president K. Päts alles äsja, veel oma riigihoidjapäevil.

Eesti esimene president aga pole kunagi

pigistanud kinni silmi ka neile ohtudele, mis rahvast ja iga tema üksikut liiget ootavad, kui ei osata küllaldase ettenägelikkusega vaadata tänasest homsesse. „Kas meie rahval jätkub tahtmist, jõudu ja julgust edasi elada, selle küsimuse peab igaüks oma ümbruses ja iseenese juures kindlasti otsustama“, lausus K. Päts oma kõnes alles 12. aprillil s. a. „Kõik meie ilusad väljavaated meie põllutööle, meie uudismaade harimisele ja meie loodusvarade kasutamisele, kõik seavad meid ikka ja jälle sellesama küsimuse ette — kes seda teeb, kust see jõud tuleb, kus on vajaline inimtagavara. Meie oleme lubanud võõraid tööjõude sisse tulla ja oleme pidanud seda tegema kurva tundmusega, et meil niipalju rahvast ei ole, kes suudaks meie igapäevaseid töid teha. Meie küla jääb tühjaks, aga väikesi linnu ja linnakesi kasvab nagu seeni. Meie rahvas põgeneb maalt!

Meil seisavad veel suured ülesanded ees. Meie peame oma tööd ja tööväärust tõstma. Kui meie vaatame oma maad ja võrdleme teiste haritud maadega, siis peame ütleva, et mis seal viga töötada, kus masinad abiks, kus põllud puhtad, kus ei tule niita viletsat heinamaad puude ja põõsaste ja kivide vahelt, vaid kus töö rõõm on. Meie aga alles algame ja saame sellest aru, et alles maaparandusega meie anname rõõmu oma töötegijatele. Seni oli meil see vaade, mis on kestnud aastasadasid võõra töö tegemise juures, et töö on orjus, töö on kohus ja vastik asi, töö ei vii edasi, vaid katsu teha päevast päeva ja ükskord tuleb jumalatunnike, kus sa vaikselts lahku. Elu ehitavad rahvad ei saa nii öelda. Ma küsiksin, kuidas võime meie oma põllusaadustega võistelda nende maadega, kus see palju suuremal viisil ja paremini kätte saadud on, kui meil töö nii raske ja vastik? Meie oleme pidanud oma maksudest juurde tasuma selleks, et meie põllusaadusi võiksid teised rahvad odavamalt tarvitada, kui meie seda ise oma kodu suudame. Vaadake, kui selle peale mõtleme, et see nii peaks edasi kestma, et rahva varandus ja kogutud kroonid peab selleks riigikassasse toodama, et sellega kinni maksta munad, või ja muud väljavee-

150 aastat valgete valitsust Austraalias.

Uue mandri seikluslik avastamine. — Kirev asustamisajalugu. — Austraalia tänapäev ja tuleviku väljavaateid.

L. A. Norrak.

Tänavu 26. jaanuarist kuni 25. aprillini pühitses New South Wales'i (Uus Lõuna-Wales) osariik ja sellega ühtlasi ka kogu Austraalia oma 150 aasta juubelit Briti riigi dominioonina. Sel puhul ei ole vast huvituseta veidi sirvida ajaloo lehekülgi, jälgides selle Briti Impeeriumi noorima võsu sündi ja arenemist.

Araablased, prantslased ja hollandlased näivad juba õige varakult meid randu külastanud olevat, kuid andmed neist reisu-dest on õige puudulikud. Küll oletati juba keskaja lõpupoolel mingi mandri olemasolu lõunapoolkeral, vastukaaluks põhjapool-keral tuntud maade rohkusele, kuid see tundmatu maa siiski ei meelitanud tõsisematele vallutamiskatsetele. Prantslasele Binot Paulmier de Gouneviele kuulub au olla selle maailmajao esimene avastaja

1503. aastal. Purjetades lõunameredel, hukkus tema laev Põhja-Austraalia rannikul, ning kodumaale pääses ta alles kaks aastat hiljem, tuues esimesi kirjeldusi sellest imelikust kohast. Kuid Gouneviele ei olnud teadlik selles, et oli avastanud uue maailmajao. Järgmisena sattus Austraalia põhjaranda hispaanlane Juan Fernandez 1572. a., kuid andmed tema reisu kohta on väga puudulikud. 1605. a. sai hispaanlane Don Pedro Fernandez de Quiros tolle- aegse Hispaania kuninga Philippi nõusole-ku „Terra incognita“ leidmiseks ning asus teele kahe laevaga paavsti isikliku õnnis- tuse saatel, et viia ristiusku tundmatu maailmajao paganatele. Kuus kuud pärast väljasõitu kodumaalt jõudis Quiros saarele Uus-Hebriidide saarestikus, mille arvas olevat otsitavaks maaks ja mille ta ristis

tavad ained, siis peame ütlema, et see ei ole sugugi meie rahva õnnistus, et mak- sime riigi poolt kõrgemat hinda ainete eest selleks, et teised rahvad odavalt saaksid maiustada. Nõnda on lugu. Meie vaatame sellele küsimusele ühepäeva-seisukohalt, et kui on kõrgemad hinnad, siis võime rahulikult elada. Aga kas see kapital, mida neile aineile juurde maksame, ei oleks pare- mini ära kasutatud, kui sellega oma elu- järge parandame, kortereid sisustame, teid ehitame ja koolimaju sisse seame. Kas see raha ei oleks sinna roh- kem tarvilik? Nüüd aga peame selle rahaga võõraid toitma. Kas see ei oleks siiski liig suur nõudmine, et peame suurte ja rikaste rahvaste maiustajad olema. See on probleem, mille peame lahendama ja mille lahendamine enda peale ei lase kaua oodata. Sel teel võime lõppude-lõpuks oma parematest turgudest ilma jääda, aga meie peame selle küsimuse lahendama.“

Need vana riigitegelase manitsevad sõnad osutavad eesti rahva olemise praegust põhiprobleemi. Viimaseil aastail nä- hutub, et rahvas juba ongi hakanud mõtlema neile küsimustele, — jõutakse veendumu- sele, et igapäevane elamine heaolu on õilis ja ka püsiv vaid siis, kui tänased toimin- gud pole võtnud alust homseilt. Vä- lised alused homsele uute ühiste riiklike korralduste näol on nüüd loodud. Sisu, — oma püsiva õilsuse hinna lunastamiseks rahvas, innukalt süvenedes oma eluülesannete suurusse, praegu rahu- likult seab end stardivalmis.

Varsti, võidupühal ja jaanipäeval, kõik erksad kodumaa pojad ja tütreid tulevad kokku Tallinna ühisele suurele laulupeole, — siis ka eemalolnud väliseestlased näevad lähemalt, mida on suutnud ja alles suudab Kodu-Eesti.

Kaljune rannik Sydney lähedal.

Australia del Espiritu Santo. Selle saare juures lahutas torm laevad teineteisest — Quiros siirdus Peruuksse, kuna teine laev admiral Luiz Vaes de Torres'e juhatusel läbis kitsuse, mis lahutab Uus Guineat Austraaliast, ja jõudis välja Filippiinide saarestikku. Kitsus kannab tänapäevani oma avastaja auks Torres'e väina nime. Vahepeal oli Quiros selgusele jõudnud, et ta oma arvamisest oli eksinud, kuid kõik tema katsed, toetust leida uueks ekspeditsiooniks tundmatule maale, ebaõnnestusid. Otse läbi India ookeani läänest tulles jõudis esimesena Austraalia läänerannikule hollandlane Hartog 1616. a. 30 aastat pärast Quiros'e surma äratasid tema päevik ja reisukirjedused Hollandi Ida-India saarte kubernerit Antihony van Diemens'i huvi, kelle pealekäimisel Hollandi valitsus korraldaski ekspeditsiooni tundmatule „paganate maale“, eesmärgiga „viia ristiusu õndsast valgust paganate maale ja tuua selle ettevõtte osanikkudele suurt isiklikku tulu“. Kapten Abel Janszoon Tasman'ile

anti kaks laeva „Heemskerck“ ja „Zeehaen“ ja saadeti ta suurte lootustega teele. Huvitav oleks siinkohal märkida, et kapten Tasman'ile, nagu ka kõigile teistele varajasemate ekspeditsioonide juhtidele, anti sarnase suure ülesande sooritamiseks laevad, mis lekkisid ja vaevalt veel laeva nime väärtsid. Kuna tagasitulek oli rohkem kui küsitav, siis valitses üldine arvamine, et hävimiseks on vanad laevad head küllalt! Tasman hoidus teadmatult Austraalia rannast liig kaugemale ja jõudis viimaks Tasmaania saarele, mille nimetas Van Diemens Land'iks, olles arvamisest, et ongi avastanud tundmatu maailmajao, mille leidmiseks ta teele saadeti. Tagasitulekul avastas ta Uus-Meremaa ja jõudis siis õnnelikult jälle Bataaviasse.

Järgmisena külastas Austraaliat inglise mereröövli William Dampier. Mereröövli teel hülgepäevad olid möödumas. Pärast mässu röövlite pealaagris Campeche lahes (Mehhikos) asus Dampier elama metsadesse, kus veetis erakuna kaks aastat, tehes hu-

vitavaid tähelepanekuid loomade- ja taimederiigis, kuna Dampier oli ka väljapaistev loodusteadlane. Tema rahu tu veri ajas teda aga uutele seiklustele ja ta astus jälle mereröövli te kilda, et asuda „Uus-Hollandi“ (nagu varematel aegadel sageli nimetati lõunamere tundmatut mandrit) otsimisele. Reis osutus tagajärjetuks, kuid Dampier ei kaotanud lootust. Ta siirdus Inglismaale, kus 1697. a. avaldas oma reisukirjad ja mälestused. Need äratasid suurt huvi ja Royal Society presidendi ettepanekul anti Dampier'le ekspeditsiooni tarvis tundmatule maale 290-tonnine laev ehk pigemini laevavrakk „Roebuck“. Selle vana laevaga jõudis Dampier siiski Põhja-Austraalia rannikuni, kuid tema pettumus oli suur, kui ta eest leidis karmi, veeta looduse ja kui talle selgus, et „kulda ja elevantilud ei ole kuskil“. Lõuna poole ei siirdunud Dampier aga peamiselt sel põhjusel, et tema vihkas küllma. Nii pöördus ta pettunult Inglismaale tagasi.

See, kes tegi Austraalia koloniseerimise võimalikuks, oli inglise kapten James Cook. 1769. aastal jõudis ta oma 370-tonnilisel purjekal „Endeavour“ Tahiti saarele ülesandega teha astronoomilisi uurimusi planeet Veenuse möödumisest. Ühitas oli temale aga ka ülesandeks tehtud selgitada, kas Tasmaania ja Uus-Meremaa kuulusid Austraalia mandri külge või moodustasid nad osa veel täiesti tundmatust lõunamandrist. J. Cook selgitas oma kuus kuud kestnud ristlemisel ümber Uus-Meremaa kahe saare, et need saared ei kuulu ei Austraalia ega ka mingi muu mandri külge, vaid et nad moodustavad omaette saared. Kuigi ta maandumiskatsed Uus-Meremaa saartele ei õnnestunud pärismaalaste vaenulikkuse tõttu, kuulutas ta nad siiski Inglismaale kuuluvateks. 29. aprillil 1770. a. jõudis J. Cook Botany Bay'sse ja kuulutas Austraalia rannajoone praeguse New South Wales'i rannapiiri ulatuses Inglismaale kuuluvaks. Tal ei õnnestunud aga sisemaale tungida, kuna siingi pärismaalased suhtusid võõrastesse väga vaenulikult. Inglismaale tagasi jõudes valmistas kapten Cook täpsed merekaardid tema poolt läbistatud kohtadest, mis võimalda-

sid sooritada hilisemaid uurimisreise kaudelt soodsamatel tingimustel.

1786. aastal tegi Inglismaal Pitt'i valitsuse siseminister lord Sydney erukapten Arthur Phillip'ile ülesandeks New South Wales'i asustamise. See samm äratas tol ajal üldist võõrastust, kuna lord Sydney oli sellega mööda läinud paljudest kõrgematest mereväelastest, kelle nende teenete põhjal oleks rohkem „õigust“ olnud sarnase suure ja tähtsa ülesande saamiseks. Kuid lord Sydney oli hea inimtundja — ajalugu on tõendanud, et selle raske ülesande sooritamiseks oleksid ainult väga vähesed nii edukalt toime tulnud nagu kapten Phillip. See saksa päritoluga Inglismaal sündinud ja kasvanud mees omas haruldasi administraatori võimeid. Oma kaasaegseist erines ta märgatavalt. Tema polnud midagi tavalisest röömsaloomulise inglise meremehetiübist, teda kujutatakse kui flegmaatiliselt, äärmiselt täpsust nõudvat inimest, kelle soontes olla voolanud hästi reguleeritud „vesi“.

13. mail 1787. aastal asus teele laevastik esimeste Austraalia asunikudena. Laevastik koosnes lipulaevast „Sirius“, ühest sõjalaevast, kuuest transportlaevast ja kolmest varustuslaevast. Laeva koosseisu kuulus 213 madrust, 443 meremeest ja 771 vangi — teatavasti olid ju esimesed Austraalia asunikud kurjategijad. Kolme kuu pärast jõuti Rio de Janeiro'sse, kus uuendati laeva varustust. Peale ühekuulist peatust sõideti edasi ning 18. jaanuaril 1788. aastal jõuti Botany Bay'sse (üks Sydney lahtedest). Reis Inglismaalt Austraaliasse oli kestnud kaheksa kuud ja üks nädal! Laevastik jäi Botany Bay'sse ankrusse, kuna sadama suust sõideti sisse paatidega. Sellele sadamale pani kapten Phillip nimeks „Port Jackson“ ja oma esimeses kirjas Inglismaale kirjeldab ta seda kui maailma kaunimat sadamat. Vahepeal olid Botany Bay'sse jõudnud ka prantsuse laevad, mille juhtidele oli ülesandeks tehtud uurida võimalusi tundmatu maailmajao koloniseerimiseks Prantsusmaa poolt. Kuid prantslased olid hiljaks jäänud — inglased olid neist kuus päeva ees!

26. jaanuaril 1788. a. maandusid esimesed asunikud Sydney Cove's. Pidulikult

loeti ette proklamatsioon, millega Austraalia ametlikult kuulutati Inglismaa kolooniaks. Selle tseremooniaga, mille pealtpaatajateks olid pärismaalased, kes nii palju on pidanud kannatama „valge tsivilisatsiooni hüvede“ all, pandi alus uue linna, uue maa ja uue rahva sünnile.

Nii siis oli Austraalia kuulutatud Inglismaa kolooniaks. Peamiselt mõisteti siin selle koloonia all vaid New South Wales'i ühes Tasmaaniaga, mille esimesed kolonistid arvasid ühendatud olevat Austraalia mandriga.

Siit peale ilmutavad inglased ikka suuremat huvi oma uue koloonia vastu. 1825. aastal liideti New South Wales'i külge kapten James J. Gordon Bremer'i poolt rannik 135 ja 129 pikkusekraadide vahel. 26. dets. 1826. a. heisati Briti lipp King George Sound'il, kuna 1827. a. kapten Stirling avastas, et Austraalia läänearannik, „rikas ja romantiline maa“, on täiesti kõlbulik asustamiseks. Tema lakkamatu pealekäämise ja suure kihutustöö tagajärjel asusidki esimesed kolonistid Lääne-Austraaliasse juunis 1829. a. Samal aastal heisati Briti lipp kapten Fremantle'i poolt Swan River'il ühes proklamatsiooniga, et Inglismaale kuuluvaks kuulutatakse „kõik see osa Uus-Hollandist, mis asub väljapool New South Wales'i territooriumi“. Nii oli 1829. a. juba kogu Austraalia avastatud ja Inglismaale allutatud.

Muidugi tuleb „avastamise“ all mõista vaid seda, et olid selgitatud Austraalia mandri äärjooned — sisemaa ootas alles julgeid mehi, kes poleks kartnud tungida tema saladustesse. Neid mehi, kes oma uurimisretkedel pidid pea alati oma eluga riskima, leidis igast rahvusest — kõigi nende loetelu viiks liiga pikale, kuna nende arv ulatub sadadesse. Peamiselt olid muidugi inglased need, kes visalt ja järeleandmatult tungisid laia mandri sisemusse, kõiki ohte põlates.

1813. a. õnnestus jõuda idapoolselt rannikumaalt üle järsuveeruliste Ida-Kordiljeeride, mille tagajärjel levis asustus mäestikutagustele viljakatele kingustikkudele ja tasandikkudele suurte jõgede ääres. 1827. a. asutati Melbourne, 1840. a. — Adelaide. Suurte idapoolsete jõestikkude

selgitamise kallal on töötanud eriti Mac Douall Stuart ja E. J. Eyre, kes 1839. a. avastas suure sisejärve, mis kannab praegu tema nime — Eyre järv. Esimesena läbis Austraalia kuiva sisemuse Mac Douall Stuart 1862. a. Troopilise Kirde-Austraalia uurimisel on suuri teeneid sakslasel L. Leichhardt'il (1844—48) ja inglasel R. Burke ja W. J. Wills (1861). Transkontinentaalse telegraafiliini ehitamine 1870.—72. a. hõlbustas tunduvalt edaspidiseid uurimisretki. Lääne-Austraalia kuiva sisemuse läbistas esimesena P. E. Warburton.

Kõik need uurimisretked aitasid suuresti kaasa Austraalia sisemaa tundmaõppimiseks, ometi on praegusel ajal üksikasjalisemalt tuntud vaid suuremate linnade lähem ümbrus, kuna suurem osa mandrist on alles vähe tuntud. Austraalia sisemuses leidub küllalt veel kohti, kuhu pole ialgi astunud valge inimese jalg. Uurimised kestavad muidugi lakkamatult edasi ja moodsa tehnika edusammud kindlustavad ka siin ikka suuremat ja suuremat edu. Suure tähtsusega Austraalia sisemaa uurimisel kui ka asustamisel on uue raudtee ehitamine läbi Austraalia sisemaa põhjarannikult Port Darwin'ist kuni lõunarannikuni Port Augustasse.

Nagu juba varem mainitud, oli esimeseks inglise kolooniaks Austraalias New South Wales, kust inglise ekspansioon siis edasi levis üle kogu Austraalia. Kuna alguses arvati, et Tasmaania on Austraaliaga ühendatud, siis loeti Tasmaania kuuluvaks New South Wales'i kolooniasse. New South Wales'i alla oli arvatud ka Uus-Meremaa.

1798. a. Flinders ja Bass, läbistades väina, mis nimetatud Bassi nime järgi, avastasid, et Tasmaania on omaette saar. Aastal 1825 Tasmaania lahutati poliitiliselt New South Wales'ist ja ta moodustas omaette koloonia.

1829. a. loodi iseseisev Lääne-Austraalia koloonia maa-alast, mis seni ei olnud New South Wales'i külge liidetud.

1836. a. eraldati New South Wales'ist lõunapoolne territoorium ja kuulutati Lõuna-Austraalia provintsiiks.

1841. a. eraldus New South Wales'ist ka

Transport Austraalias.

Sisemaal toimub suuremate raskuste vedu härgade abil. Käesoleval pildil on härjad rakendatud hiigelpalkide veoks.

Uus-Meremaa, moodustades iseseisva koloonia.

Aastal 1846 Inglismaa tegi katsed koloonia asutamisega Põhja-Austraalias, mis oleks määratud ainult kurjategijate asumiseks. Sellega taheti lahutada kurjategijaid vabadest asunikkidest. Selleks

eraldati teatud osa New South Wales'ist iseseisvaks „Põhja-Austraalia kolooniaks“, mille iga osutus aga õige lühikeseks. Valitsuse poliitika muutuse tõttu likvideeriti 1847. a. uus koloonia ja New South Wales'ist selle alla eraldatud maa-alad liideti jällegi tema külge tagasi.

1851. a. eraldati New South Wales'ist osa lõunapoolsest territooriumist Viktooria kolooniakts.

Viimase iseseisva kolooniana eraldus New South Wales'ist Queensland aastal 1859. Sellest ajast peale uusi kolooniaid Austraalias enam ei tekkinud, kuigi hiljem muudeti New South Wales'i, Queensland'i ja Lõuna-Austraalia kolooniate piire.

Kõik need kolooniad olid saanud suured poliitilised vabadused ja pidid oma huviseid kaitsma iga koloonia omaette. Ometi oli neil palju ühiseid huviseid, mida edukalt oleks võidud kaitsda vaid ühiselt. Selle tõttu kuuldus juba 1846. a. hääli kolooniate ühinemise kasuks. Ometi ei andnud ühinemispüüded kaua aega reaalseid tagajärgi peamiselt üksikute kolooniate vastuseismise tõttu. Alles 19. sajandi lõpul kollase hädaohu suurenemisega ja saksa ekspansiooniga Vaikse ookeani aladel hakkasid kolooniad tõsisemalt kaaluma ühinemise mõtet. 1897. a. tuli kokku kokku liidu põhiseaduse väljatöötamiseks, ja 1. jaanuaril 1901. a. astus ellu Austraalia riikide liit (Commonwealth of Australia), mis koosnes New South Wales'i, Viktooria, Queensland'i, Tasmaania, Lõuna-Austraalia ja Lääne-Austraalia kolooniatest. Uus-Meremaa muutus iseseisvaks dominiooniks. Nimetus „koloonia“ asendati nimetusega „osariik“.

Käesoleval ajal koosneb Austraalia riikide liit kuuest ülalnimetatud osariigist ja kolmest territooriumist (Kesk-Austraalia, Põhja-Austraalia ja liidu pealinna Canberra territooriumid), mis liiduga ühinesid hiljem. 1920. a. alates kuulub liidu valitsemise alla Rahvasteliidu mandaadina Uus-Guinea idaosa ühes mõningate naabersaartega.

Vormilt on Austraalia monarhia, kuid sisult vabariik. Austraalia põhiseadus on pärit aastast 1900. Seadusandlust teostab parlament, mis koosneb senatist ja saadikutekojast. Saadikutekoda on 75-liikmeline ja valitakse üldisel hääletamisel 3 aastaks. Senat koosneb osariikide poolt valitud senaatoreist ja valitakse 6 aastaks, kusjuures pool koosseisu uuendatakse iga 3 aasta järele. Parlamendi otsuste suhtes on Briti kroonil vetoõigus.

Austraalia on ainus manner, mis asub tervelt lõunapoolkeral. Ühes Tasmaaniaga katab ta 7,7 milj. km²-se pindala, olles seega Euroopast umbes 1/5 võrra väiksem. Kuid Euroopa enam kui 300 milj. elaniku vastu asub Austraalias praegu vaid vähe üle 6 miljoni inimese. Põhjuseks on — peale nooruse asumaana — Austraalia ebasoodus ilmastu, mida iseloomustab suur õhukuivus ning sademete vähesus. Selle tõttu on valdav osa Austraalia mandrist kuiv kõrb, kus sageli aastateviisi ei tule tilkagi vihma ja kus igasugune elu on selle tõttu võimatu. Austraalia põhjarannik kuulub troopilisse vöötmesse, kus valged ei suuda elada. Nii jääb neile kohaseks asumisalaks ainult ranniku kitsas riba, kus sademete hulk on küllaldane elu võimaldamiseks. Peale troopilise põhja- ja kirderanniku on korrapäraseid vihmasadusid vaid mandri kaguosas ja edelarannikul, kuigi ka siin aastane sademetehulk, kõikudes 500—1500 mm vahel, ei ole kuigi rikkalik, arvesse võttes võrdlemisi kõrgeid temperatuure. Selle tõttu on alaliselt voolavaid jõgesid vaid Austraalia rannikul, kuna sisemaal on jõesängid sageli mitmed aastad järgimööda kuivad.

Nii oleks Austraalia tihedam asustus mõeldav vaid puurkaevude ja kunstliku niisutamise abil. Sellel alal ongi Austraalias palju tehtud ja tehakse järjest edasi. Riigi poolt on ehitatud suuremad vesitussaadid, mis püüavad mäestikust tulevate jõgede veed paisude abil suurteks veekogudeks, kust vihmapuuduse all kannatavad farmerid saavad vett karjade jootmiseks ja maamiisutamiseks. Peale selle on farmerid omal jõul ehitanud rohkel arvul puurkaevuseid, mille sügavus on sageli üle 1000 m., kuna pinnalähedased kaevud põua ajal ära kuivaksid. Kõik see nõuab muidugi palju tööd ja kapitali ja vähe on neid julgeid mehi, kes oma talu rajaksid kuivale sisemaal.

Austraalia edela- ja kaguosa, kus vihma-periood langeb talvele, on heaks nisukasvatuse maaks. Nisu ongi viljaks, mida peamiselt kasvatatakse ja mis moodustab ühe Austraalia tulunduse allusambaist. Teisi teravilju kasvatatakse vaid väga piiratud arvul. Peale nisukasvatuse on Aust-

Lammaste karjatamine Uues Lõuna-Walesis.

Ürgmets taganeb tsivilisatsiooni ees ja kuivanud eukaliptuse puud ootavad koristamist, et anda aset karja- ja põllumaale.

raalia majanduses esikoht karjapidamisel, kusjuures loomade seas on arvult ja tähtsusest esikohal lambad, kuna suurem osa Austraalia kuivast sisemaast kõlbab vaid lambakarjamaaks. Ettekujutuse sellest, missuguseid maa-alasid vajab tuhandeisse ulatuv lambakari, saab, kui silmas pidada, et kidura rohukasvu tõttu vajab iga lammakarjamaaks 4 kuni 5 hektaari! Karjadele hangitakse vett puurkaevudest, ometi hukkub kestva põua ajal määratul hulgal lambaid ja tuhandete farmerite varandus on hävitatud. Sarvloomad vajavad lopsakamaid ja niiskemaid karjamaid ja nende vähesuse tõttu on ka veiste arv Austraalias suhteliselt väike.

Nisu, vill ja liha moodustavad tähtsaimad Austraalia tuluallikad. Selle tõttu ongi nisukasvatuse ja lambakasvatuse kõrval muud tulundusharud Austraalias, nagu aiandus, suhkrukupilliroo- ja viinamarjakasvatus ning metsandus, võrdlemisi vähese tähtsusega. Küll oli 19. sajandi lõpu-

poolel ja 20. sajandi algul mäetööndus Austraalia tähtsaks tuluallikaks, kusjuures esikoht oli siin kullatoodangul. Kullasaagi lõppedes jäi aga mäetööndus põllumajanduse kõrval tahaplaanile. Siiski on väga tähtis, et Austraaliale on omast käest rauda ja kivisütt, mille kasutamine järjest suureneb ja mille tõttu on ette näha, et kaevandustööl Austraalias on tulevik alles ees.

Omamaa tööstus on Austraalia majanduses praegu alles kõrvalise tähtsusega. Selle arenemist soodustatakse küll iga suguste abinõudega, mille hulgas on tähtsamad kõrged kaitsetollid ja riiklikud laenud. Omamaa toorainete, nagu vill, liha ja metsasaadused, ümbertöötamise alal on juba suuri edusamme tehtud, kuid vähese tarvitajaskonna tõttu ei saa Austraalia tööstus siiski kuigi edukalt kasvada.

Nagu ülemahtoodust nähtub, põhineb Austraalia majandus eeskätt agraartoodangul. Sealjuures tegutseb sellel kõige

Esimesi Helsingi eestlaste koondamisi.

Dr. O. Kallas.

„Postimehest“ 10. IV. 38 nr. 99 loen pealkirja all „Eestluse kants Helsingis 25-a.“ Helsingi Eesti Seltsi tänuväärilisest tegevusest 25 (35) a. jooksul.

See tuletab meelde, et Helsingis juba enne 35 aastat eestlasi katsuti koondada — kõige varem kiriklikul alusel. Nimelt oli sinna asutatud õpetajakoht eesti soldatite jaoks; millal just, on mul teadmata, kuid a. 1892 oli kogudus juba mõned aastad olemas. Õpetajana toimis päras-tine „sõjapraost“ (sotarovasti) Lönnroth.

Lönnrothi nimi oli mulle tuttav, kui ma a. 1892 Helsingisse asusin elama, — ta oli aasta 5—6 eest minu õemehe (C. H. Niggol'i) perekonnas Tartus eesti keelt käinud õppimas —, ja mul oli üks esimestest käikudest muidugi tema juurde, et tutvust teha.

Oma „Päevikust“ 1. XI. 92 leian ta kohta paar väikest märkust, mis siin järgnegu:

„... Käisin eila õpetaja Lönnrothi

juures. Ta on siin eesti soldatite õpetaja. Neid on, naiste-lastega ühes, arvata 200 hinge. Ime on, et nad oma keelest kinni hoiavad, ehk küll soome keel sellele nii ligidalt sugulane on. Näiteks olgu üks eestlane, kes Helsingis sündinud ja meie pool sugugi käinud ei ole. Naine on tal soomlane, aga ometi on kodukeeleks eesti keel. —

Lönnrothi juures sain tuttavaks kirikuõpetaja Granöega*), kes 6 aastat Siberis elanud —“.

*) 1933 a. õpet. Granöe, päras-tise samanimelise Tartu professori isa, jutustas mulle üht ja teist Siberi eesti asunikkudest, kellega ta oma ametisõitudel kokku puutunud. Nendega ühenduses ta nimetas kooliõpetajat Rebast, Rõuge kihelkonnakooli õpilast, kellel ametiasjus kohalikku-de võimudega kõiksuguseid sekeldusi olnud.

See oli nähtavasti seesama Hans Rebane, kes pärastpoole rändava kirikuõpetajana (reverend) Põhja-Ameerika eestlaste ja lätlaste hulgas toimis, aadress 1897. aasta algusel — 8 State Street, New York.

olulisemal tööalal vaid $\frac{1}{3}$ rahvastikust, kuna ülejäänud osa rahvast on kogunenud linnadesse. Linnade elanikkond moodustub peamiselt tööstus- ja äritöolistest ning käsitöolistest ja vabakutselistest. Oma arvulise ülekaalu tõttu omab linna elanikkond ülekaalu ka valitsuses ja nii on valitsus alati valvel eeskätt linna elanikkude huvide ja hüvede eest. Seadusega on töölistele kindlustatud kõrged palganormid, igasugused kindlustused, lühikesed tööpäevad jne. Selle tõttu ongi Austraalias tung linnadesse äärmiselt suur, sest pole ju muidugi mingit võrdlust maaelu ränkade tingimuste ja linnaelu lahedate olude vahel. On selge, et see olukord ei ole normaalne.

Tegelikult aga Austraalia vajaks hä-dasti uusi asunikke, kes muudaksid tema

määratud tühjad maa-alad elamiskõlvu-listeks.

Selles suunas on Austraalia ees veel palju võimalusi. Ja nüüd New South Wales'i suure juubeliaasta puhul tagasi vaadates ajaloolisele arengule ja praegusele seisukorrale võib kokkuvõttena märkida, et Austraalia on veel ikkagi tuleviku maa. Kui Austraalia oma asundamispoliitikat muudab ja suudab tarvitusele võtta tõhusaid abinõusid maa koloniseerimiseks, siis on siin veel laiu elamis- ja töötamisvõimalusi rahvaste ülejääkidele, mis ei mahu oma vanadele kodumaadele.

Raske on kujutada ette, milline näeb välja tuleviku Austraalia — ütleme näiteks teise sajaviiekümne aasta pärast — kuid vaevalt ta siis küll veel kuigi palju sarnaneb praegusele Austraaliale.

„6. XI. 1892. Pühapäev. Hommikul käisin siinses eesti kirikus või õigemini ütelda palvesaalis (kaarian katu). See on kroonu poolt asutatud ja kroonu abil elav soldatite ja nende perekondade kogudus; nüüd läheb kogudus ikka vähemaks, sest et eesti soldatid enamasti Poolamaale saadetakse. Köstriks on siin lätlane Treiman. Inimesi võis kirikus 80 ümber olla, mõnikord olevat neid ligi 100. Jumalateenistus on neil iga teine pühapäev.“

Kui ma ei eksi, oli kogudus ühine lätlastega ja Lönnroth valdas omajagu ka läti keelt.

Nimetaksin neid jumalateenistusi, laiemalt seletades, ka esimeseks eestlaste seltskondliku koondamise ideeks: pärast lõpulaulu jäid inimesed veel heameelega mõni aeg kirikusse kokku, et tuttavatega sõnake vahetada. Ja Lönnroth, suulas ja lahke mees, oskas ka ilmalikku juttu puhuda.

Helsingi eestlaste koondumine jätkus. Aastal 1901 võisin neist „Postimehele“ (28. XII. nr. 291) kirjutada:

„Helsingi eestlased — nende arv olevat umbes 300 — hakkavad üksteisega tutvust ja ühendust otsima. Mõne päeva pärast pannakse karskusseltsi „Koitto“ ruumides, mis selleks lahkesti ilma hinnata on lubatud, lihtne piduõhtu toime, Helsingi linnas esimene eestikeelne. Peo-eeskavasse käivad kõned üliõpilase J. Tilk'i ja misjonikooli kasvandiku H. Tuttar'i poolt; peale selle on ilulugemist, muusikat jne.

Eesti ringkondadel on nõu oma lugemisetuba asutada, raamatuid olevat juba 75 rubla eest koos, lugemiseruum on ühe Helsingi eestlase poolt hinnata lubatud. Kingitusi asutatava kogu heaks võtab vastu misjonikooli kasvandik H. Tuttar (Tähhitorni katu 18).“ *)

Ja mõne aasta jooksul ühinevad Helsingi eestlased seltsiks, Helsingi Eesti Heategevaks Seltsiks, millest areneb Helsingi Eesti Selts.

*) Märge tulevasele Helsingi eesti asunduse ajaloo uurijale: Helsingi eestlastesse puutuvaid materjale pidi (1913. a. ümber) Eesti Rahva Muuseumisse, Tartu, hoiule saadetama.

VÄLISIEESTLASIED!

Kui Teil on soov omada kallil kodumaal maalapist, siis tarvitage juhust!

Elumuutuse tõttu soodsalt müüa hea mustamullaga põllumaa kuni 8 hektaarini, Pärnu linnast kahe klm. kaugusel, kohane aianduseks ja mesinduseks ning sobiv kanafarmiks. Soovikorral ühes eluhoonega.

Täpsemad andmed aadressil: Heinrich Kodaras, Rääma-Kodara talu, Pärnu, Estonia.

Ringvaateid välismailt.

Georg Hackenschmidt
60-aastasena.

Georg Hackenschmidt jälle Ameerikas.

Eestlane maadleja-maailmameister on 37 aastat „maadelnud ideedega“. Eestlaseks Hackenschmidt end enam ei tunnista.

„New York World-Telegram“ 6. aprillist s. a. toob jutuajamise eelmisel päeval New Yorgis maandunud Georg Hackenschmidtiga, kes 1911. aastal Ühendriikides kaotas oma elukutselise maadleja maailmameistri tiitli ameeriklasele Frank Gotchile ning pärast seda, loobudes maadlemisest, tuli tagasi Euroopasse, Prantsusmaale, ja pole enam viinud jalga Ühendriikide pinnale. Nüüd 60-aastasena endine „vene lövi“, millise nime all teda maadlusmaailmas tunti, tuli Ühendriikidesse — nagu ta seletas New Yorgi lehe esindajale — selleks, et 1) tutvustada ameerika kirjastusäridele oma mõtteteaduslikke töid, mis tal valminud viimase veerandsajandi kestel, 2) leida ka Ühendriikide valitsusringkondades huvi oma uurimuste, eriti

nende vastu, mis käsitlevad kasvatustlikke probleeme; ning 3) jäädes Ühendriikidesse mõneks kuuks, külastada ka mõnd oma vana sõpra.

Hackenschmidt alaline elukoht on Lõuna-Prantsusmaal, kus ta Nizza läheduses omab maakoha. Praegu on ta Prantsuse kodanik ja on abielus prantslannaga. Lapsi neil ei ole.

Oma rahvuse kohta Hackenschmidt andis New Yorgi lehele järgmise seletuse: „Olen rahvuselt segavereline. Minu sünnimaaks on Vene, kus sündisid ka mu vanemad ja vanavanemad. Nende isadest üks aga oli tulnud Norrast, teine aga on olnud saksa päritoluga, millele vihjab ka minu nimi.“

Mees, kelle oivaline maadleja-välimus aastate eest oli üldiseks imetlusobjektiks, ameerika lehereporteri kirjelduses praegu meenutab pigem vaid mõnd elatanud ülikooliprofessorit. Hackenschmidt maadleja-aegadest näivad säilinud olevat vaid murtud kõrvalest ja kaks tugevat volti kuklas. Laevalt maabumisel olnud Hackenschmidt ka kaasas suur kohvritäis käsikirju ja raamatuid, milliseid ta kirjastanud Inglismaal. Ameerika leht toob ka mõningaid nende raamatute pealkirju: „Inimene ja kosmiline antagonism mõistusele ja vaimule“, „Hoiakud ja nende suhe inimese käitumisele“, ning raamat, millega tutvumise tema autor peab ameeriklastele eriti soovitatavaks: „Kehaline ja vaimne korrasolek ja teie isik“. Pole ime, et ameerika leht oma kirjutusele Hackenschmidt üle on pannud ka pealkirjaks, et „mees praegu maadleb ideedega“.

Hackenschmidt ei poolda vett joogina, inimese kehale vajaline vee hulk tulevat tarvitada puuviljamahlade joomisega. Äärmisel korral võib tarvitada joogiks ka vihmavett. Alkoholi Hackenschmidt praegu ei tunnusta, aga „N. Y. World-Telegram“ on oma arhiividest leidnud ajalehenumbri, mis on pärit 8. aprillist 1905. a., kus maadleja oli tõendanud, et alkoholi, nimelt veini tarvitamine atletikas on eriti soovitav. „Üheksateistkümnendaastasena, esimeste suuremate tõstevõistluste eel Peterburis, millistest osa võtsin, juhtusin linnalauas esmakordselt elus maitsma ka klaasi klaaret'i. Vein hakkas mulle pähe, aga kui asusin võistlustel tööle, purustasin kolm maailmarekordi,“ oli Hackenschmidt öelnud.

Muud asjad, mida Hackenschmidt on raamatuis ei pooldavat, olevat konservide tarvitamine toiduks, diktatuurid ja mõnd liiki teadused. Teadusele Hackenschmidt paneb süüks, et ta oma arenguga on suu-

resti kiirustanud inimese tervisele kahjuliku tsivilisatsiooni ja ka toitude valmistamise mehhaniseerimist.

Jälgides omaenda püstitatud toitlustusreegleid mees veel praegu olevat suuteline hüppama üle söögitoa laua ja tõstma suuri raskusi. — Üheks haletsemisvääreks raskuseks ja komistuskiviks temale samas aga näib osutuvat nimelt seegi oluliselt lihtne asjaolu, — et ta veel ei näi teadvat, kes ta on.

A. T.

„Eesti naine, kes kelgutamiselt siirdus lendamisele, loobub sellest, et soovitada seda teistele.“

Elvy Kalepi intervjuu ameerika lehes.

Ülaltoodud pealkirja all New Yorgi „World Telegram“ 6. aprillist s. a. toob kirjelduse Elvy Kalepist, keda lehe reporter oli külastanud tema kodus. Olles loetlenud mõningaid huvitavamaid momente eesti naislenduri elust, mis olevat kirjum nii mõnegi kinokangelanna omast, lehe sulemees muuseas märgib, et Elvy Kalepi viis lendama hollandi lennukiteehitaja Fokker, kes teda esmakordselt nägi kelgutamas šveitsi balikuurordis St. Moritz'is. Seejärel Elvy Kalep siirdus Hollandisse, kus ta lendurina-vabatahtlikuna Amsterdam-Kairo lennuliinil viibinud õhus mõnel puhul kuni 8½ tundi korraga. Praegu aga Elvy Kalep enam ei lenda, vaid suvatseb lennuks ette valmistada teisi, olles koostanud ameerika noorte „lennuteadlikeks“ muutmise sihti taotleva lasteraamatu „Õhu lapsed.“

Elvy Kalep ühtlasi on koledasti tänulik, et ta praegu viibib Ameerikas ja mitte Eestis, Venes, Saksamaal või kuski mujal Euroopa veristel sõjaväljadel, ütleb kirjutuse autor. „Kogesin mõndagi juba maailmasõjas,“ seletas pr. Kalep, „mu vanemad 1917. aastal, uskudes, et sõda kestab veel kaua, saatsid mu julgemasse kohta, Petrogradi (praegune Leningrad), ja seal sain tunnistajaks esimestele revolutsiooni koledustele.“ Edasi ta kirjeldab üht massilist kodanike tapmist tolleaegse Vene pealinna tänavail, ning seejärel annab paarisõnalise ülevaate ka oma viibimisest Kauges-Idas, mis kestnud pool tosinat aastaid.

Kuigi Elvy Kalep juba olevat esitanud palve ühendriikide kodanikuks saamiseks, olevat ta väga uhke oma pistillukesele kodumaale, mida valitsetakse demokraatlikult ja kus seadused on targad, Eestis ainult olevat raske naistel abielluda, ütleb pr. Kalep, — kelle semised abikaasad vastavalt on olnud välismaalased. Samas ta lisab aga, et „see on ka mõistlik, ja meie

olime teiste riikide hulgas üks esimesi, kes panid kehtima korralduse, et abiellumiseks soovivaaldamisel tuleb läbi teha ka Wassermanni vereproov.“

New Yorgi maailmanäituse Eesti sektsiooni nõuandev komitee peab Eesti esinemise näitusel tarviliseks.

10. aprillil s. a. kokkukutsutud koosolekul kaalus Ameerika eestlaste sektsioon teid ja viise, kuidas sinne eestlaskond saaks abiks olla Eesti esinemise kindlustamiseks New Yorgi maailmanäitusel. Üksmeelselt leiti, et Eesti esinemine õhutaks suuresti Eesti seltskondlikku tegevust Ameerika eestlaste peres ja annaks tugeva tõuke rahvuskultuurilisele propagandale Ameerikas. Koosviibimisest võtsid osa kõigi eesti organisatsioonide esindajad ja New Yorgi eesti tegelaskond ja kunstnikud peaaegu täies koosseisus. Eesti Haridusseltsi, Ameerika Eesti Liidu, „Meie Tee“, Eesti Vabadussõjalaste Ühingu ja Ev. Luteri Koguduse esindajad ja tegelased rõhutasid Eesti esinemise vajadust niihästi Eesti üldtutvustamise kui ka kümnete tuhandete Ameerika eestlaste huvides ja otsustasid üksmeelselt, ilma ühegi vastuhäälleta, teha Eesti valitsusele teatavaks nende soov kõigiti kaasa töötada ja kaasa aidata, et Eesti esinemine saaks teoks, kandes tarbekorral kaaluva osa esinemise raskustest isegi oma õlgadel. Koosviibijad leidsid, et Eesti äräjäämine näituselt, kus tegelikult kõik maailma riigid esinevad, tähendaks halva varju heitmisid Eestile ja oleks kahtlemata väga tõsiseks moraalseks löögiks Ameerika eestlastele.

Ameerika eestlaste mitmekülgse koostöö koordineerimiseks ja Eesti edukama esinemise kindlustamiseks New Yorgi 1939. a. maailmanäitusel kutsuti 5. aprillil s. a. Eesti Haridusseltsis peetud koosolekul ellu maailmanäituse New Yorgi Eesti abikomitee Ameerika eestlaste sektsioon.

Samal abikomiteel on peale Ameerika eestlaste sektsiooni veel ameeriklaste ringkondadest koosnevad sektsioonid kaubanduse, turismi ja üldpropaganda alal. Kõik need sektsioonid kokku moodustavad New Yorgi 1939. a. maailmanäituse Eesti abikomitee New Yorgis.

Komitee ülesandeks on koondada enda ümber kõiki asjast huvitatuid ringkondi, et nende abil tagada Eesti esinemise võimalikult head kordaminekut.

Komitee on nõuandvaks organiks Eesti näituse komissarile, Eesti esinemisega seotud kavade ja esinemiste harutamisel, läbiviimisel ja korraldusel.

Komitee algatab ja paneb ette ideid ja kavasad ning avaldab oma arvamist välja-paneku kavade kohta.

Komitee läbi on Eesti ametlik esinemine seotud kõigi eestisõbralikkude Ameerika eestlaste ringkondadega. Komitee ülesandeks on saavutada kõigi Ameerika eestlaste koostööd Eesti esinemise edukaks läbiviimiseks ja eesti rahvuskultuuri laialdasemaks ja paremaks propagandaks.

Komitees on esindatud: a) New Yorgi Eesti Haridusseltsi juhatus ja seltsi osakonnad: muusikaosakond, rahvatantsurühm, noorteosakond, näiteosakond, kirjandusekuntstiosakond j. t.; b) Ameerika Eesti Liit, kes esindab kõiki sisemaa eesti seltsi; c) Eesti Vabadussõjalaste Ühing; d) kunstnikud ja lauljad, ja e) eriteadlased mitmesugustelt aladelt.

Komiteed juhivad viieliikmeline juhatus, kellel on õigus koopteerida komiteesse oma äranägemise järele uusi liikmeid.

Komitee oleks tegelikult abikomiteeks Eesti riiklikule komiteele Tallinnas, kellega ta töötaks käsikäes näitusekomissari kaudu.

Kodumaa laul New Yorgi raadios.

31. märtsil k. a. kell 2.30—2.45 p. l. (kohalik aeg) anti edasi sinise raadiojaama WABC kaudu Tallinnast kooliõpilaste laulukoori ettekanne, mis pakkus suurt huvi eriti siinsele eestlaskonnale, kes vaimustusega kuulas kaugelt kodumaalt tulevaid lauluheliseid. Viieteistkümne minuti jooksul ettekantud 4 laulu läksid läbi otse ameerikaliku kiirusega, nagu tundus.

Millegipärast ei olnud kõiki häält küllalt ühtlaselt kuulda — arvatavasti ei seistud küllalt mikrofonile lähedal. Halloomehe hääl kostis aga haruldaselt puhtalt ja selgelt ning seda oleks meeleldi tahtnud enamgi kuulda.

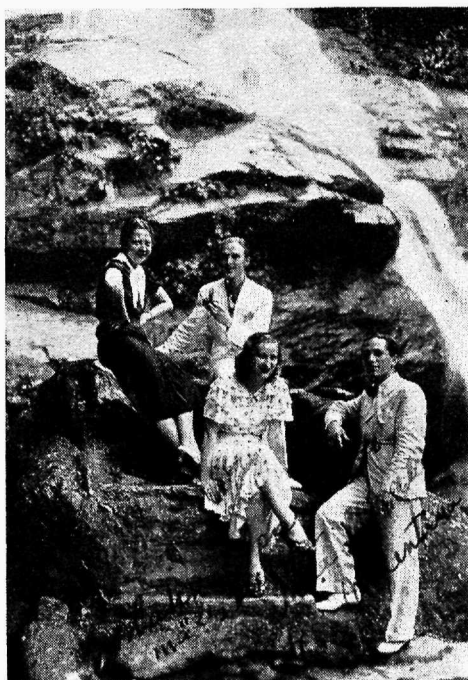
Kas ei oleks võimalik sääraseid ülekanneid sagedamini ja järjekindlalt korraldada, mis oleks heaks abinõuks siinsete eesti laste ning isegi vanemate rahvusliku huvi ergutamisel ja ühtlasi ka heaks Eesti tutvustamise vahendiks Ameerikas?

Eestlasi huvitab igalaladne Eestist tulev kava, kuid silmas pidades asjaolu, et enamuse kuulajaid kuulub väljaspoole eestlaskonda, tuleks saatekava kokkuseadmisel sellega loomulikult arvestada.

Teatavasti on Ameerika saatejaamad eriti maiad koorilaulude ettekannetele. Pakuks kõigile naudingut kuulda meie meestelaulukoori ettekandeid, mis raadio kaudu kõlavad veelgi meeldivamalt kui nais- või segakoori ettekanded.

Loodame, et esimene katse ei jää viimseks, vaid meil võimalus saab olema pea jälle kodumaa laulu kuulda.

Väliseestlane J. Sarmo.

Tantsukunstnikud Rio de Janeiro mägedes.

Tagapool istuvad Mira Miralda ja Joh. Lindberg. Eespool Valentina ja Voldemar Rodrigues (soolotantsija Municipal teatris).

Tamara Becki ballett Brasiilias.

Tantsija Joh. Lindbergi edu.

Nagu näha Välis-Eesti Ühingule saadetud Rio de Janeiro ajalehtede väljavõtetest, esineb sealses suurimas teatris („Municipal“) erakordse eduga eesti tantsija Johannes (Yuco) Lindberg. J. Lindberg õppis oma esimesed „tantsusammud“ Eestis. Ümber 6 aastat eest siirdus ta Rio de Janeiro, kus astus teatri „Municipal“ balletikooli, et end tantsu alal täiendada. Balletikoolis torkas ta kohe silma oma suure ande tõttu ja varsti usaldati talle balletitides esimesi osi. Praegu on J. Lindberg teatri „Municipal“ balletis kandvamaid jõude. Arvustustes kiidetakse eriti tema elegantset ja kergust ning dramatiseerimisvõimet.

Seesama J. Lindberg kirjutab Välis-Eesti Ühingule Tamara Becki balletitrupi esinemisest Rio de Janeiro järgmist:

„Eesti ballett Lõuna-Ameerikas! Nii teatasid ajalehed ja kuulutused — ja ootasin põnevusega päeva, millal Riosse saabub 20-liikmeline balletitrupp, kelle esinemist Argentiinas saatis hiilgav edu ja kes oli kutsutud esinema Riosse „Casino da Urcas“ (üks parmaid kogu Lõuna-Ameerikas).

Viimaks saabusidki mu kaasmaalased. Oleksin meeleldi nendega vestelnud, kuid ei tundnud kedagi tervest trupist. Nime järele tundsin küll Mira Miraldat, kelle tantsukunsti olin sageli imetlenud kodumaal, kuid isiklikult polnud me kunagi kokku puutunud. Otsustasin siiski katset teha ja jutule pääseda, ehkki kartsin, et mind väga külmalt vastu võetakse. Kuid Mira Miralda osutus väga sõbralikuks ja armsaks inimeseks, kellega saime kohe headeks sõpradeks. Sain kutse ilmuda järgmisel päeval tagasi, kusjuures mind lubati esitleda ka pr. Beck'ile endale.

Oleme siin Rio de Janeiros harjunud nägema paremaid jõude kogu maailmast, küll Pariisist, Berliinist, New Yorgist jne. Ega siin olegi kerge läbi lüüa. Sellepärast läksin suure huvi ja põnevusega balletitrupi esinemisele. Pean ütleva, et trupil oli väga suur edu, ja täiesti teenitult, kuna T. Becki trupis on iga jõud artist omaette, kellel on midagi omapärast, „personalidade“, nagu öeldakse siin Brasiilias. Nende tantsijate kõrval tunduvad Põhja-Ameerika girlid masinatena, kellel täiesti puudub hing.

Paar päeva hiljem tutvusin pr. Beck'iga, kes mind kohe lahkelt oma poole kohvile kutsus. Sel külaskäigul tutvusin terve trupiga, kuna tantsijad elavad alati kõik koos ühes majas ja einetavad samuti alati koos. Pidin imestama valju distsipliini üle, mis valitseb pr. Becki balletitrupis. Keegi ei tohi lahkuda majast või mõnda söögikorda vahele jätta ilma pr. Beck'ilt luba küsimata. Kuid ega see distsipliin vist kellelegi raskena ei tundu — sain mulje suurest perekonnast, kes ühte hoiab ja kelle eesotsas seisab hoolitsev ema, kes kõiki oma lapsi ühtlaselt armastab.

Vabadel tundidel külastasin sageli seda sõbralikku „perekonda“, kes mulle mu kauge kodumaa järele lähemale tõi.

Trupp viibis siin kaks ja pool kuud, ometi mõddus mulle see aeg liigagi ruttu. Kui saabus lahkumise päev, oli mul tunne, nagu peaksin lahkuma omastest. Tundsin end nii üksikuna, kui sadamast koju pöördusin. Mu parimad soovid saadavad alati Tamara Becki balletitruppi ühes lootusega jälleenägemiseks!“

Jakob Lukats asus Uus-Meremaale.

Austav vastuvõtt ja ärasaatmine Austraalia eestlastelt.

Välis-Eesti Ühinguale saabus kiri mag. Jakob Lukats'ilt, kes teatab, et on jõudnud pärale Auckland'i, Uus-Meremaale juba 5. veebruaril s. a. ning kavatseb ühes perekonnaga sinna paigale jääda pikemaks ajaks. H-ra Lukatsit olid sadamasse vastu võtma ilmunud palju vanu Aucklandi eestlasi, nii näit. dr. Grünvald, P. Groos, H. Areda, M. Anso j. t. Alguseks on h-ra Lukats endale rentinud väi-

kese aiandus- ja segafarmi 4½ miili kaugusel Aucklandist, kust bussiga käib ka linnas geograafia, botaanika ja etnograafia alal töötamas kohalikus muuseumis.

Oma läbisõidu kohta Austraaliast h-ra Lukats teatab, et Sydney eesti seltsi „Eesti Kodu Linda“ juhatuse ja kohalike eestlaste poolt oli temale kohe maabumisel korraldatud suurejooneline vastuvõtt. Seltsi koosolekul 27. jaanuaril korraldati h-ra Lukatsile pidulikud ovatsioonid ühes järgneva pidusöögiga, kus h-ra Lukats üle andis Välis-Eesti Ühingu poolt kodumaalt saadetud tervitused Sydney eestlastele, mille järele sõnavõttudes h-ra Lukatsile avaldati tänu kui mehele, kes „Austraalia avastas eestlastele.“

Oma praegusest tähelepanekutest elu-olu kohta Uus-Meremaal mag. Lukats lubab saata kirjutisi ka „Välis-Eestile“.

Välismaalaste olukord Harbiinis raskeneb.

Harbiini elu läheb iga päevaga ikka raskemaks ja ka äriemeeste seisukord keerulisemaks.

Nii kuulutati 29. märtsil välja uus seadus, mille põhjal äriees võib väliskaupasid sisse vedada iga kuu mitte üle 100 mandž. dollari väärtuses, kuna varem see summa oli kuni 1000 dollarit. Mis võib aga 100 doll. eest saada ja millega peab elama nüüd äriees? On ju selge, et ta sulgeb oma kaupluse ukse ja tema teenijad on jälle luulitsal leivata.

Jaapani kohta see määrus ei käi ja meie äriehed tegid katset jaapani kaupadega kaubelda. Nad sõitsid Jaapanisse ja otsid seal esimestest kätest kaubad. Kui tulid kaubad siia, siis selgus, et nende kaubad on 5% ja enam kallimad kui jaapanlased siin koha peal müüvad, ja nii tuli ka sellest loobuda.

Varem oli lubatud laste koolitamiseks raha saata välismaile kuni 1000 doll. aastas, aga nüüd ainult 100 doll. On ju selge, et saja dollariga, mis on peagu võrdne meie krooniga, keegi aasta läbi välismaal elada ei saa.

Teine punkt selles seaduses on veel kentsakam. Isik, kes elab Mandžutigos ja kellel on varandus välismail (välja arvatud Jaapan), peab oma varandusest teatama siinsele rahaministriile, et saada oma varanduse valitsemiseks sellekohane luba. Ilma siinse rahaministri loata ei tohi keegi oma varandust välismail realiseerida!

Ka valuuta muretsemine välismaareisus on nüüd suurte raskustega seotud. Ükski pank iseseisvalt valuutat müüa ja osta ei tohi ja iga niisuguse operatsiooni tarvis on vaja muretseda kahepoolne rahaministri luba.

Kõigi nende takistustega tahetakse sundida välisriike tunnustama Mandžutigot na-

gu iseseisvat riiki. Nii on Saksa ja Itaalia alamatel palju lähedamad tegutsemisvõimalused kui teiste riikide alamatel. Näiteks vedas riigiraudtee 400 sakslast maksuta Daireni ja tagasi, et nad võiksid hääletada Austria plebistsiidil puhul saksa auriku „Oldenburgi“ pardal (üle 8000 tonni), mis seks otstarbeks Daireni telliti. Hääletamine sündis 2. aprillil lahtisel merel territoriaalsetes vetes.

A. N.

Ettekanne eesti rahvusliku eepose „Kalevipoja“ üle Lessingi ülikoolis Berliinis.

Kesknädalal, 30. märtsil s. a., korraldas Eesti Vabariigi 20. a. juubeli puhul Lessingi ülikooli lektor hr. Wilhelm R i e m s c h n e i d e r Berliini Eesti Seltsi juhatuse kaasabil loengu eesti rahvusliku eepose „Kalevipoja“ üle.

Algul kõneles hr. Riemschneider lühidalt eestlaste elust võõraste võimu ajastul, kus neil ei võimaldatud oma emakeeles haridust omandada ja rahvuslikku kultuuri arendada. Kuid sellele vaatamata on eesti rahvas oma keele ja rahvustunde alal hoidnud, et nüüd terve rahvana iseseisvalt edasi elada.

Edasi tutvustas ta kuulajaid „Kalevipoja“ kokkuseadmise ja eeltöödega dr. Fählmanni ja dr. Kreutzwaldi poolt. Siis kandis ta ette eepose sisu algusest lõpuni kokkuvõetult. Ettekandele tõenduseks luges magister Nurmekund ette eesti keeles kahest kohast eeposest kõne vahel. Saksa keeles luges paar kohta ette näitlejanna prl. A. Anagnostopoulou (kreeklanna) Löwe ümberpaneku järele.

Õige paha ilma peale vaatamata oli kogunenud kaunis hulk asjastuhvitatud pealtkuulajaid.

Helsingi linnavalitsus korraldab eesti keele õpetust eesti lastele.

Eesti saatkonna poolt Helsingis tehti kirjalikult teatavaks, et Helsingi linnavalitsus on pöördunud saatkonna poole kirjaga, milles antakse teada, et Helsingi linnavalitsusel on kavatsus korraldada sügise koolihooaja algusest arvates siin elutsevate eestlaste lastele maksuta eesti keele õpetuse andmist, kui selleks peaks leiduma mitte vähem kui 15 last, kes sooviksid seda võimalust kasutada. Linnavalitsus soovib vastust 10. maiks.

HES-i juhatuse astunud samme, et lastevanematega korraldada nõupidamist selle soodsa võimaluse kasutamiseks.

Väliseestlased,
ärge peitke küünalt
vaka alla!

KIRJUTAGE oma läbielamustest ja elujuhtumistest «Välis-Eesti» veergudel!

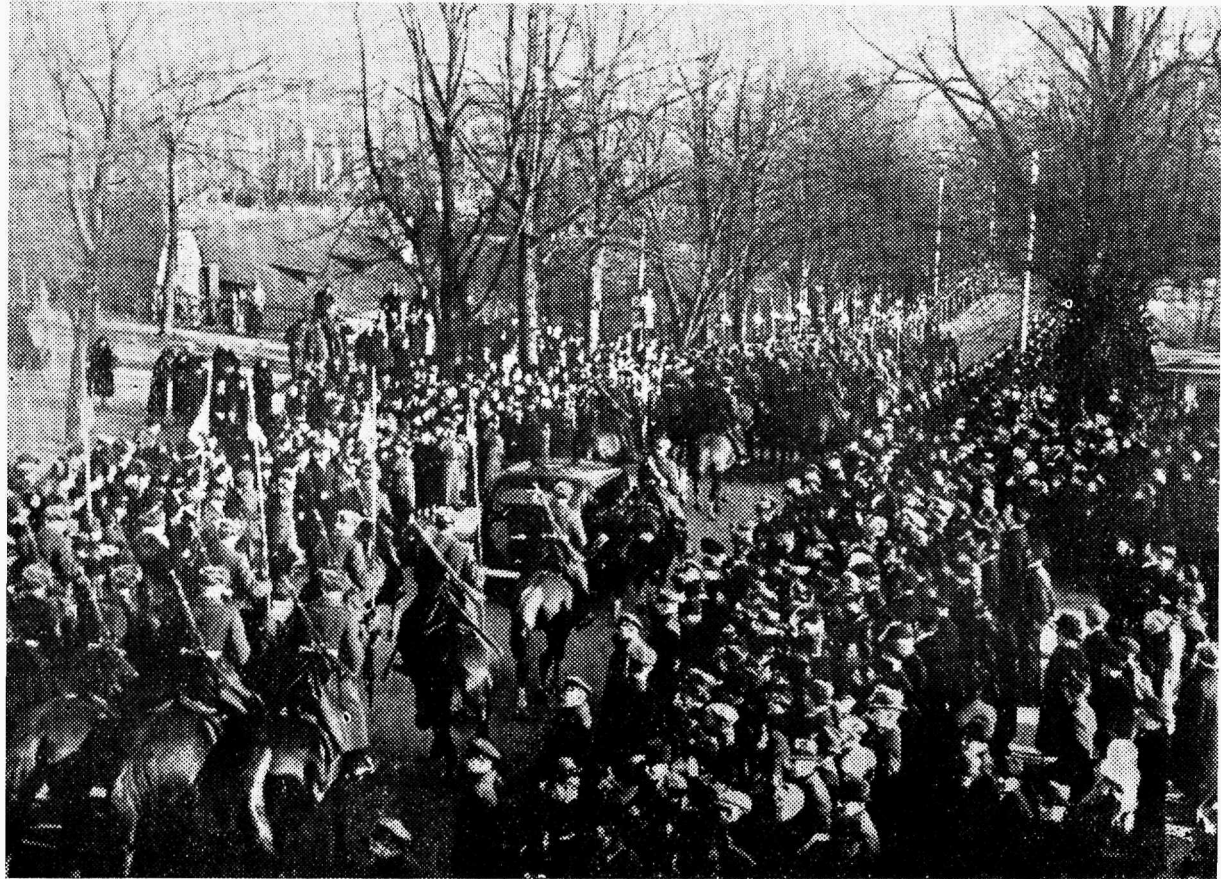
VAADELGE oma ümbritsevat elu – Te leiate sellest palju, mis panna paberile: kõik see huvitab eestlasi teistes maades ja kodumaal.

Ärge arvake, et peate selleks tingimata olema kirjaneks – «Välis-Eesti» kasutab tänuga igat kaastööd. Mis ei leia kasutamist ajakirja veergudel, läheb kasulikuks informatsiooniks Välis-Eesti Ühingu juhatusele ja jääb materjaliks Välis-Eesti liikumise uurijatele.

Suletöö arendab loogilist mõtlemist ja teritab vaimu!

Juhiseid kaasatöötamiseks „Välis-Eesti“le:

Kirjutage ainult lehe ühele küljele ja harvemate reavahedega, et oleks võimalik leha parandusi. Kirjutage selgelt! Pange rõhku **isikunimedele ja kohanimedele õigekirjutusele**; muud vead parandab toimetust.

Peale presidendi valimist.

President K. Päts pärast vandetõotuse andmist sõidab ratsaeskordi saatel Toompealt alla, et siirduda Kadrioru lossi.

Kodumaa sõnumid.

1938. a. aprill Eestis osutus ajalooliselt pöördeliseks selles mõttes, et selle kuu kestel, pärast neli aastat kestnud ettevalmistavat vaheaega, viidi läbi põhjalikud muudatused eesti poliitilise elu korraldustes.

Eesti uue parlamendi 120-pealine kogu tuli kokku kohe pärast kevadpühi, 21. aprillil, oma mõlema kojaga. Esimehe kohale valiti riigivolikogus prof. J. Uluots ja riiginõukogus M. Pung. Samal päeval valitsus astus kokku erakorraliseks koosolekuks, esitades riigihoidjale, kes samast päevast asus presidendi ülesannetesse, oma lahkumispalve. Riigihoidja palus kõiki valitsusliikmeid jääda kuni presidendi valimiseni oma kohtadele. Teisel päeval läksid riigihoidja juurde linna- ja maavalitsuste esinduskogu, riiginõukogu ja riigivolikogu eridelegatsioonid, paludes teda nõustuda esinema presidendikandidaadina. Kui K. Päts oli annud oma nõusoleku, seati 23. aprillil 120-liikmelises omavalitsuste esinduskogus ainukandidaadina üles

K. Päts, kes sai 113 häält poolt; riiginõukogus anti K. Pätsi poolt 38 häälest 36, ning riigivolikogus, kus kõrvalkandidaat, prof. J. Tõnisson salajasel hääletamisel sai 80 häälest poolt 14, anti K. Pätsile poolt 65 häält. Seega ühiskandidaadiks ülesseatuna, K. Päts järgmisel päeval, 24. aprillil, kõigi kolme kogu ühisel koosolekul sai 238 häälest poolt 219 häält ning osutus valituks Eesti Vabariigi esimese presidendi kohale. Kogu maa pandi kaheks päevaks lipuehtesse, ning samal päeval, 24. aprillil, kell 5 p. l. riigikogu mõlemad koad tulid kokku pidulikuks ühiskoosolekuks, kus president K. Päts andis ametivande, töötades olla toeks rahva poolt loodud demokraatlikele riigivalitsemise asutustele. Töötuse allakirjutamise momenti tähistasid Tallinnus ja Tartus 21 suurtükipauku. Pärast koosoleku lõppu president, saadetuna valitsuse liikmeist ja parlamendi juhatuselt, pidulikult eskordis läbi kaitsehiduspaleeride ja lennukite tiireldes pealinna kohal siirdus

autos Toompealt Kadrioru lossi, võttes vastu ovatsioone rahvahulkadelt linnas. Kadrioru lossis presidendile anti pidulikult üle riigivapi kett kui vabariigi presidendi ametitunnus, järgnesid tervitused valitsuse liikmeilt ja muudelt eesti avaliku elu tegelastelt, ning õhtul president ilmus ka koosviibimisele ohvitseride keskkogus, mis oli korraldatud riigivolikogu esimehe poolt riigikogu ja omavalitsuste esinduskogu avaks. K. Pätsile saabus tema presidendiks valimise puhul tervitusi ja õnnesoove ka paljudelt teistelt riigipeadelt lähedalt ja kaugel, õnnitlusi telegraafitee ja kirjalikult saatsid ka lugematuid kodumaised mitmesugused organisatsioonid ja eraisikud, väliseestlased ja ka Välis-Eesti Ühing.

Uuendatud riigikorra jõustumise puhul president K. Päts juba riigihoidjana oli algatanud laialdase amnestia kõigile ühiskondliku korra vastu eksijatele, kes Eestis olid karistust kandmas või olid selles süüdi mõistetud. Riigivolikogu ja riiginõukogu võtsidki kohe oma esimeste töökooolekute päevakorda vastava seaduseelnõu, ning kui selles veel oli tehtud mõningaid parandusi ja laiendusi, võeti amnestiasaadus mõlemas seadusandlikus kojas ühel häälel vastu ja karistusest vabanes koguarvuss 1200 isikut, nendest vanglas istuvad 106 kommunisti ja 73 vapsi, sõjaväeteenistuse süüdlasi 32, maksusüütegude süüdlasi 74 ja sundmääruste rikkujaid 97. Alles kandmata karistusest vabanes 633 isikut. Paljudel maksusüüdlastel vähendati karistust poole võrra. Vanglast vabanenud said tagasi ka pensioninõiguse, kuna aumärkide ja sõjaväeliste auastmete tagasisaamiseks tuleb esitada vastav palve presidendile.

*

Uue valitsuse moodustamise president K. Päts usaldas senise peaministri asetäitja K. Eenpalu hoolde, kes 9. maiks sellega ka toime tuli. President kinnitas ametisse valitsuse järgmises koosseisus: peaminister (portfellita) K. Eenpalu, välisminister K. Selter, majandusminister L. Sepp, siseminister R. Veermaa (endine politsei-valitsuse direktor), haridusminister A. Jaakson (end.), põllutöominister A. Tupits (end.), teedeminister N. Viitak (end.), sõjaminister J. Lill (end.), sotsiaalminister O. Kasik (end.) ja kohtuminister A. Assor (end. kohtupalati prokurör). Seega uusi kabinetiliikmeid tuli juure kolm: L. Sepp (oli ka varematal aegadel majandusminister), R. Veermaa ja A. Assor. Majandusminister siirdus välisministri ametisse, kõik teised ministrid aga jäid oma kohtadele.

*

Eesti väliskaubandus aasta esimesel veerandil arenes tõusuteed. Veerandaasta läbikäik kasvas 7,2 milj. krooni

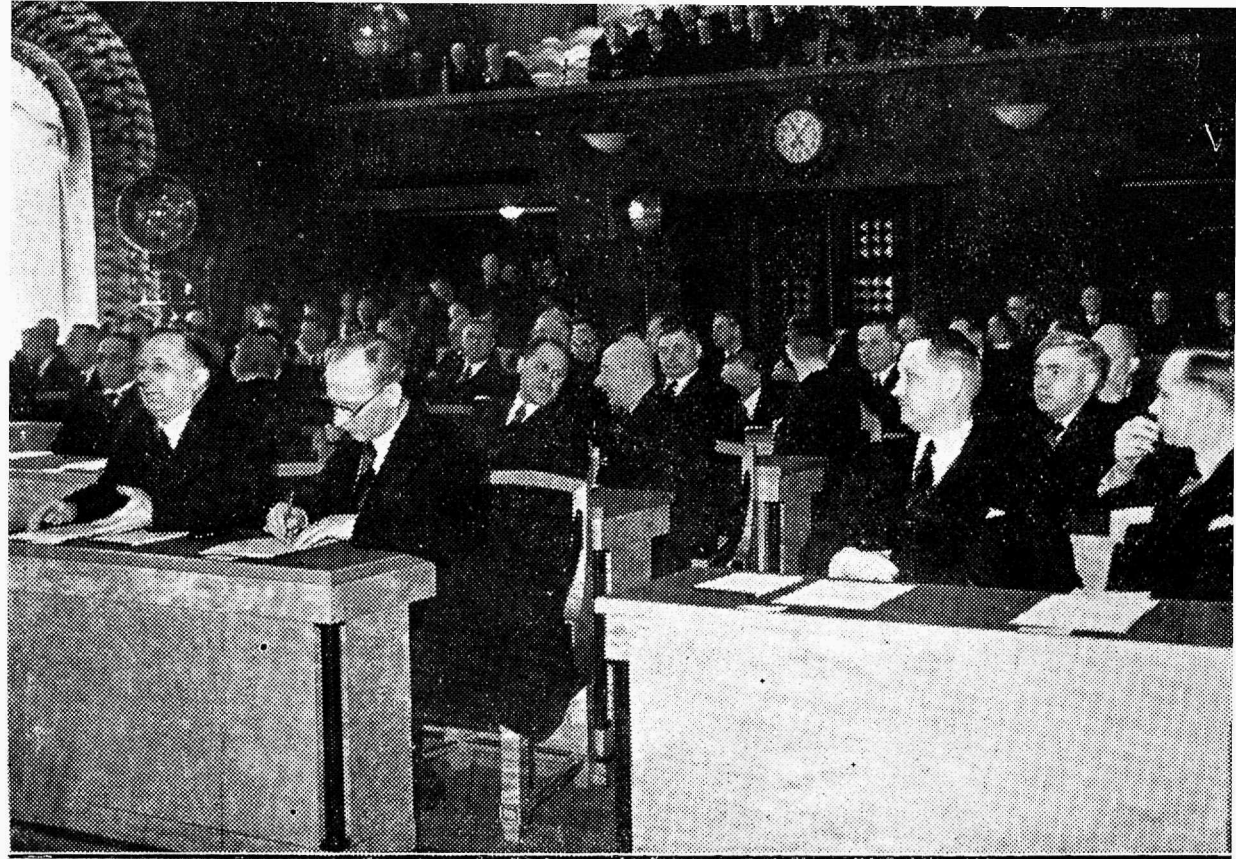
võrra, passiviteet märtsis oli 3,2 milj. krooni, veerandaasta kokkuvõttes 5,3 milj. krooni; kuna Eesti tähtsamaks väljaveo- hooajaks on suvekuud, loodetakse passiviteet katta. Sisseveos esikohal on väetised, mida tänavau imporditud niihästi kogusell kui ka väertuselt kolm ja pool korda enam kui mullu. Väetiste import neelas ka summa, mis saadi esimese väljaveoartikli — või — müügist. Eesti või, mis enamikus läheb Inglismaale, on hinnas juba jõudnud järele Rootsi ja Taani omale ja ette Soomest. Peale või tunduvat suurenes veel liha, metsamaterjali ja põlevkivi-õli eksport. Mune aasta esimesel veerandil eksporditi kokku 3.463.920, seega 2,2 miljonit rohkem kui samas ajavahemikus mullu.

*

Aprilli lõpus anti riigihoidja dekreedina rida põhilise tähtsusega seadusi. Töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seadus muudab need juriidilisteks isikuteks ja seab tööliste kutseühvide kaitse uuele alusele. Kutseühingud ja nende liidud ei või taotella poliitilisi eesmärke, aga võivad ühendusse astuda välismaal asuvate organisatsioonidega ja võidakse luua kutseühingute üleriigiline keskkliit ja asutada erifonde töövõtjate abistamiseks.

Uus ühingute ja nende liitude seadus näeb ette, et nende tegevus peab arenema riiklikus vaimus, sõjaväelisel organiserialul ühinguid ja liite võib asutada ainult Vabariigi valitsuse loal, ühingute juhatuste liikmed peavad oskama riigikeelt, ja siseministril on õigus lasta revideerida ühingute ja liitude tegevust. Endise seaduse alusel asutatud poliitilised parteid kuuluvad likvideerimisele, kutseühingute ja poliitiliste parteide korraldus lahendatakse eriseadustega.

Trükiseadus, korraldades trükivabaduse käsitamist, annab selle vabaduse kasutamisele põhiseaduse mõttele vastavad piirid. Perioodilised trükitooted oma sisult, toonilt ja väljendusviisil peavad olema rahva elu ülesehitavad ja kasvatavad. Neis on keelatud avaldada kirjutusi, mis toovad lugupidamatust riigivõimule või on ebaõiged ja moonutatud, mis rikuvad avalikku julgeolekut, ässitavad vaenu rahvakihtide vahel, rüüavad üksiku kodaniku head nime, kutsuvad esile vaidlusi teiste perioodiliste väljaannetega, mis kirjeldavad suguelu, lahutusasju, ja üldse kodanike intiimelu, mis on kuidagi kõlb- lusvastased, ja mille sisuks oleksid loata kirjeldused kohtuistungitest, eeluurimis- asjust ja riigi- ja omavalitsusasutuste sa- lajastest dokumentidest. Need trükitooted on endiselt kohustatud tasuta avaldama nii ametiasutuste kui ka eraisikute poolt saadetud õiendusi ja imberliikkamisi. Ka peatoimetaja peab vastutama ajalehe sisu

Riigivolikogu avakoosolekul.

Istuvad esireas (vasakult): A. Jürima, peamin. K. Eenpalu, sotsialmin. O. Kask ja teedemin. N. Viltak.

est vastutava toimetaja kõrval. Mitteperioodiliste trikitoodete kohta on kehtivad samad eeskirjad, mis perioodilistel.

Uus maakonnaseadus ja linnaseadus, mis hakkas kehtima 1. maist, kõvendab omavalitsusorganite positsiooni ja teguvõimet ning tihendab koostööd keskvalitsusega. Seadus suurendas Eesti linnade arvu 19-lt 33-le, mis nüüd on järgmised (klambrites elanike arv): Tallinn (146,217), Tartu (60,424), Narva ühes Narva-Jõesuuga (24,178), Pärnu (21,406), Nõmme (19,719), Viljandi (12,803), Valga (10,459), Rakvere (10,176), Võru (6,456), Kuressaare (4,841), Petseri (4,821), Haapsalu (4,775), Tapa (3,820), Paide (3,444), Türi (3,266), Tõrva (3,053), Põltsamaa (2,916), Mustvee (2,841), Mõisaküla (2,228), Otepää (2,125), Jõhvi (2,043), Kunda (1,863), Sindi (1,854), Elva (1,746), Kallaste (1,605), Antsla (1,558), Kärdla (1,454), Kilingi-Nõmme (1,445), Jõgeva (1,144), Suure-Jaani (1,031), Keila (969), Mustla (943), Paldiski (715). Sellest nähtub, et kõik aleviad, arvatud välja Võõpsu, muutuvad linnadeks.

Suuruse järele linnad jagunevad 3 astmesse, viimases astmes on linnad alla 10.000 elanikuga. Väljaspool liike asub

pealinn Tallinn, kes uue seaduse järele saab 6 aastaks presidendi poolt ametisse nimetatava linnapea.

Uus turismikorraldamise seadus tsentraliseerib sise- ja väliturismi juhtimise sotsiaalministeeriumi juurde loodud loodushoiu- ja turismiministruudi juurde. Asutatakse turisminõukogu ja turismi arendamise fond, millesse laekub kuni 1% raudteel, omnibuse-, laeva- ja õhuliinidel reisijate piletite müügist. Välituriste võivad tasu eest juhtida ainult kutsetunnistusega turistijuhid. Välismaale korraldatavad ja välismaalt saabuvate gruppide huvi- või õppereisid tuleb registreerida turismiministruudis.

Riigikaitsefondiseadus, mis avaldati „Riigi Teatajas“ nr. 39, näeb ette, et asutatavasse fondi kantakse summad, mis jäänud kasutamata sama eelarveaasta lõpuks, alates 1936/37. eelarveaastast kuni 1948/49. eelarveaastani. Riigi eelarve korras 1937/38. a. — 1.000.000 kr., 1938/39. a. — 750.000 krooni, 1939/40. a. — 2.500.000 kr., 1940.—1947. a. — 3 miljonit krooni aastas ja 1947/48. aastal — 2.750.000 krooni.

Selle seaduse järele on vabariigi valitsusel õigus teha majandusministri ettepa-

Riiginõukogu annab vandetõotust.

Selsavad esireas (vasakult): J. Puhk, H. Lauri, koja esimees M. Pung (tagapool), K. Müller, dr. F. Akel, J. Jaakson ja kindral J. Laidoner.

neku! kuni 12 milj. krooni suuruses laenu, mis kuulub tasumisele hiljemalt 1. aprilliks 1948. aastaks.

Nimede eestistamise aktsioonis, milles nüüdseks juba on jõutud niikaugele, et ümmarguselt 750.000 eestlast kodumaal kannab eestipärast nime, anti 1. maiks ka kohanimede eestistamise seadus. Avalike platside, tänavate ja muude avalike paikade nimed linnades ja kinnistusiüksuste kohanimed maal võetakse eestistamisele, kusjuures siseministeriumi juurde luuakse nõuandev kohanimede nõukogu. Kahe aasta kestes on kinnistusiüksuste nimede muutmine maksuvaba.

Rüühoidja otsusel 13. aprillist nimetati Eesti teaduste akadeemia liikmeiks Tartu ülikooli rektor prof. H. Kaho, Tallinna tehnikauilikooli rektor prof. P. Kogerman ja Tartu ülikooli professorid J. Mark, J. Uhoos, Edg. Kant, O. Loorits, G. Suits, H. Lepp, L. Puusepp, A. Paldrock, E. Öpik ja akadeemia presidendiks viieks aastaks Tartu ülikooli professor dr. med. K. Schlossmann. Akadeemia allub haridusministeriumile.

7.—21. aprillini toimus Tallinnas esimene inglise raamatu näitus Eestis, mida õhtralt külastati, kusjuures näituselt tehti hulgaliselt ka ostusid. Näitus, mis oli korraldatud eraringide poolt, tähistas suurt sammu edasi inglise kultuuri tutvustamiseks Eestis.

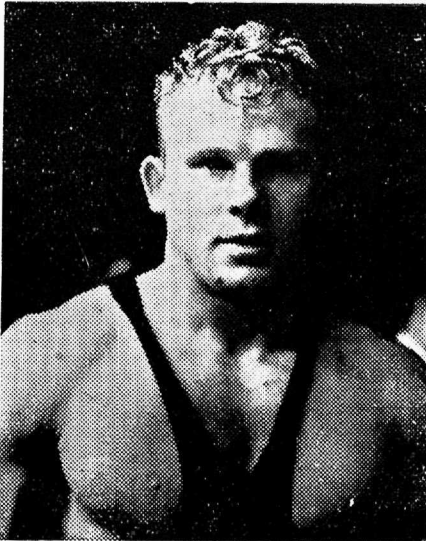
Eesti esinemine New Yorgi 1939. a. maailmanäitusel, vastupidiselt esialgsetele kavatsustele, jääb ära, kuna valminud eelarved mõnede arvestuste kohaselt nõudsid kulusid kuni 500.000 krooni, millise summa kulutamist praegused kaubavahetusvahetuskordade juures ühendriikidega ei peeta küllalt tasuvaks.

Ka Eestis pühitseti täna emade päeva, ja nimelt 8. mail, millal korraldati emadeõhtuid, kanti ette päevakohaseid näidendeid jne.

9.—25. aprillini Tallinna Kunstihoones toimus esimene Ungari kunstinäitus Eestis. Hõimude kunsti käis vaatamas tuhandeid inimesi, näituselt tehti ka ostusid. Vabariigi presidendi poolt osteti kaks skulptuuri ja üks õlimaal.

29.—30. aprillini viibis Tallinnas Budapesti kuulus „Palestrina“ segakoor, esinedes kahe kontserdiga „Estonia“ kontsertsaalis.

Eesti aurik „Merku“ oma viimasel reisil Inglismaale Hulli tegi läbi väga ränga teekonna, millest kirjutasiid ka paljud välismaa lehed. Tormis kaotas ta osa metsamaterjali oma tekilaadungist, laeva esimene mast murdus, ja selleks, et säästa laeva kindlast hukkumisest, esimene tüürimees laskus köiel üle parda vette, ja vabastas laeva takerdunud mastijäänustest. Suuri vaevu laev jõudis pä-

Joh. Kotkas — Eesti Euroopameister raskekaalus.

rale Hulli. Vapper laeva tüürimees oli Kõu Valter, omaaegse purjepaadil Atlandi ületaja Ahto Valteri vend.

*

Rüklüku 6. klassiloterii 2. klassi võitude loosimine toimus 28.—29. aprillil Tallinnas, kus 17.000-kroonine preemiovõit läks Tartusse, peavõit 15.000 kr. läks kahele noorele abiellujale Pärnusse, 5000 kr. Mõisakülla, ja Tallinn päris suurematest võitudest vaid kaks 3000-kroonist.

*

24.—27. aprillini peeti Tallinnas Euroopa meistrivõistlused kreeka-rooma maadluses, kuhu olid ilmunud üle 50 maadleja Soomest, Rootsi, Saksast, Türgist, Itaaliast, Taanist, Lätist, Ungarist ja Norrast. Eesti maadlejast tuli J. Kotkas raskekaalus esikohale ja päris seega Euroopa meistri tiitli. Poolraskekaalus N. Karklin tuli teisele kohale, ja keskkaalus V. Froo man - Roolaan kolmandale kohale.

Rahvuste järjekorras Rootsi jõudis võitudega esirinda, — tema maadlejal oli 25 võitu ja 6 kaotust, Soomel — 17 võitu ja 8 kaotust, Eestil 16 võitu ja 8 kaotust, ning Saksal 14 võitu ja 10 kaotust. Teistel rahvustel kaotuste arv ületas võitude oma.

*

29. aprillil pühitses oma 70. sünnipäeva tuntud vanemapõlve eesti kirjanik ja koolitegelane Ernst Sär g a v a (Peterson). Süündinud Vana-Vändra vallas Pärnumaal 1868. a. ja olles lõpetanud Tartu õpetajate seminari 1889. a., juubilar oli mitmel pool kooliõpetajaks, 1906. a. alates Tallinnas. Juubilar on elavalt osa võtnud avalikkust elust, praegu on ta riigivolikogu vanimaks liikmeks.

Ernst Sär g a v a.

Ernst Sär g a v a on väga laialdaselt tuntud ka kirjanikuna. Tema sulest on ilmunud rida ilukirjanduslikke teoseid, õpperaamatuid ning rohkesti on ta avaldanud kirjutusi ka ajalehtedes. Juubeli puhul korraldati temale „Estonias“ suur austusaktus, millest eriti rohkesti võttis osa koolinoorsugu.

*

Aprilli lõpus Eesti kaotas surma läbi kaks silmapaistvat meest. 26. aprilli õhtul suri ootamatult lühikese haiguse järele Tallinnas kaubandus-tööstuskoja direktor M. Hurt, ja 30. aprillil suri südamehaiguse tagajärjel 59 a. vanaduses välisministeeriumi väliskaubandusosakonna direktor Ed. Virgo. Mõlemad oma otseste eluülesannete kõrval tegutsesid innukalt ka hõimusuhte arendamisega, ning Ed. Virgol, kes kuulus ka Välis-Eesti Ühingu juhatusse, oli suuri teeneid Välis-Eesti liikumise edendamisel. Muudatärgitamisel Välis-Eesti Ühingu esindaja pani välis-eestlaste nimel pärja tema hauale.

Surma läbi lahkunud liikmeid:

**Max Hurt'i,
Maria Lõhmus't,
August Raag'i ja
Theodor Voimann'i**

mälestab leinas

Välis-Eesti Ühingu.

Helsingi Eesti Seltsi 25 a. juubeli aktus.
Esimeses reas, vasakult kolmas, seltsi esinaine pr. J. Schwalbe.

Organiseeritud Välis-Eestist.

Helsingi Eesti Seltsi 25 a. juubel.

HES 25 a. juubeliaktus peeti pühapäeval, 10. aprillil, kl. 14 seltsi ruumes. Aktusele oli ilmunud rohkel arvil Helsingis elutsevat eestlaste peret. Nende hulgas 4—5 inimest ka neid, kes seltsi algusest kuni tänini on temaga jaganud kõik rõõmud ja mured. Saali esisein oli kaunistatud seltsi lippudega, Eesti Vabariigi vapiga ja tema targa juhi pildiga. Oli ilupuid ja elavaid lilli. Juubelipäeva aktuse avas lühikese tervituskõnega seltsi esinaine pr. J. Schwalbe. Pikema peokõnega esines seltsi abiesimees hr. Lüdig. Kõneleja tegi piduliste teatavaks, et seltsi erakorralisel koosolekul, 7. aprillil, on 6 vanemad seltsi tegelast valitud juubeli puhul auliikmeteks ja nimelt: pr. L. Vesterinen, prl. A. Rõmers, hrad J. Hart, K. Sahras, J. Kingo ja A. Jask. Veel tegi kõneleja teatavaks, et mainitud erakorralisel peakoosolekul asutati seltsi juurde nn. „Oma kodus“ fond, asudes teostama kauaaegset ideed, et HES saaks kunagi ka oma kodu. Surma läbi kaotatud liikmeid austati püstitõdusmisega.

Eesti saadiku hra Mõllersoni tervituse ja õnnesoovi seltsile esitas Eesti saatkonna äsja saabunud uus saatkonnandõunik hra Kotsar. Samal päeval oli Soome Vabariigi presidendi K. Kallio 65 a. sünnipäev ning sel puhul oli kogu diplomaatlik korpus presidendi juures külas, kust ka meie Vabariigi saadik ei võinud puududa.

Seltsi kirjatoimetaja hra J. Ajalo kandis ette lühikese ülevaate seltsi arengu käigust. Soome-Eesti Seltsi tervitust esitas lektor E. Saari. Soomluse liidu ja Akadeemilise hõimuklubi tervitust ja õnnesoove kandis ette prof. L. Kettunen. Kirjateel ja telegrammidega olid juubilarile õnnitlusi saatnud: Välis-Eesti Ühing, saadik Rebane Riiast, seltsi esimees Olavi Saarkond, seltsi esimees ja esimene auliige Ed. Schönberg, seltsi asutaja ja auliige J. Kaisla; hra H. Schönberg, Eesti-Soome Ühing, pr. Niina Murrik-Polonski, hra Loo, Rosenstein j. t. A. Jaik'i kirjaliku läkituse kandis ette prl. E. Kõresaar. Seltsile anti üle seltsi 25 a. kestuse üle koostatud käsikirjas mälestuste kaustik ühes piltidega.

Aktus lõppes Eesti riigihümniga. Õhtul oli pidusõök hotell Tornis, millest võttis osa ka hra saadik Mõllerson ühes abikaasaga.

*

Pühapäeval, 3. aprillil, oli HES liikmetel au külastada Eesti Vabariigi uut saadikut ja proua Mõllersoni nende uues mugavas kodus, Eesti saatkonna majas, Kaivopuisto ilusas pargis, kus külalistele oli korraldatud kella-5-tee. Kokku oli tulnud rohkel arvil Helsingi eestlasi, vanu ja noori, sooviga tervitada Eesti riigi uut esindajat Soomes.

Härra saadik ühes oma prouaga osutasid külalistele suurt lahkust ja sõprust. Elavas vestluses ja kohvi juues lendas aeg nobedasti. Koosviibimine jättis endast kauni ja meeldiva mulje.

A. J.

Helsingi Eesti
Seltsi juhatus
1938. a.

Vasakult:

pr. Wickström
(abllaekur), J. Ojalo
(sekretär), prl.
T. Kask (laekur),
pr. J. Schwalbe
(esainaine), H. Kuba
(majaholdja)
ja V. Lüdig (abi-
esimees).

Riia eesti seltside elust-olust.

Traditsiooniliseks „pidukuuks“ on Riia eestlastele juba aastaid veebruarikuu Eesti Vabariigi aastapäeva pühitsemisega. Tänavu aga ka märts ja aprill töid rea pidusid ja koosviibimisi, mis nii tarvilised meie eesti pere tihedamaks ühendamiseks.

Märtsi teisel poolel korraldas R. E. H. ja A. Seltsi osakond oma ruumes kõigiti kordalainud perekonnad õhtu ühislaua ja tantsuga, mil puhul R. E. H. ja A. Seltsi segakoori poolt ette kanti rida ilusaid laule hra L. Jakobsoni juhtimisel.

Aprillikuu tõi juba tervelt neli õnnestunud õhtut. Esimese aprillipeo korraldas Riia eestluse tuleviku hääl — eesti algkool, lavastades oma noorte jõududega J. Kõrveveski näidendi „Kapsatont“. Pidul õnnestus igapidi: ettekanne oli kõigiti rahuldav, loterii-allegri müüdi täiesti läbi ja kassa andis kena ülejäägi kooli kehvemate õpilaste toetuseks.

10. aprillil Eesti Organisatsioonide Liit Lätis korraldas uudisüritusena kirjaniku A. H. Tammsaare, luuletaja K. E. Söödi ja helilooja A. Kapp'i austamisõhtu. Ülevaate mainitud tegelaste elust ja loomingust andsid L. Jakobson, Arn. Kasak ja Vidrik Ivask. Eeskava täitsid edukalt R. E. H. ja A. Seltsi segakoor lauludega, prl. J. Šönberg ja pr. M. Kasak klaveripaladega, tenor O. Moks lauluga ja pr. A. Kante deklamatsiooniga. Tulvil saal sel õhtul tõendas, et ka vaimne toit eestlasi kokku meelitab, kusjuures tähelepanuvääriv on asjaolu, et sel õhtul oli näha palju eestlasi, kes harilikkudest pidudest osa ei võta. Siinkohal tahaksin mainida, et huvi eesti kirjanduse vastu on Riia eestlaste seas

õige suur, mida tõendab eesti kirjanduse alalise müügikoha — E. Ettingeri raamatukaupluse — elav külastamine.

Teisel ülestõusmise pühäl korraldas R. E. H. ja A. Selts seltsi teeneterikka laulukoori kontsert-peo, milles peale koori enda olid kaastegevad tenor O. Moks ja agar koorijuht L. Jakobson, kes esitas viiulipalasi. Kontsert-pidu õnnestus igapidi hästi, kusjuures erilist rõõmu Riia eestlaskonnale valmistas asjaolu, et kontserdile olid ilmunud kodumaa eestlased, kes pühadeks olid ekskursiooniga Riiga tuinud. Sarnane tähelepanu aitab kõvendada meie sidemeid kodumaaga.

28. aprillil peeti järjekordne omavaheline koosviibimine Välis-Eesti Ühingu Riia Klubis, millest osavõtt oli rohkearvuline, vaatamata ilusale kevadisele ilmale, mis kinnistest ruumidest välja meelitas. Kõne teemaks oli „Maailmavaate jõud ja vajadus“. Kõne oli väga huvitav ja kutsus välja mitugi sõnavõttu nii vanemate kui ka noorte klubiliikmete poolt.

Seltsi ürituste edule aitab palju kaasa asjaolu, et Eesti saadik Riias hra Rebane ja pr. Rebane meie koosviibimisi sageli oma osavõetuga austavad. Konsul V. Kruus ja aupea-konsul H. Rosenfeldt on juba aastaid meie koosviibimiste alalisteks külastajateks.

Suuremalt osalt on Riia eesti seltsid juba oma aastapeakoosolekud ära pidanud ja juhatused valinud. R. E. H. ja A. Seltsi esimeheks valiti tagasi hra J. Verendel ühes endise sekretäri hra L. Jakobsoniga.

R. E. H. ja A. Seltsi osakond murdis seekord oma „eluaegse“ traditsiooni. Osakonna asutamisest saadik kuni tänapäevani on osa-

konna esimeheks olnud alati Eesti saatkonna esimene sekretär, tänavu aga valiti esimeheks kauaaegne ja teeneterikas abiesimees hra H. J a l a k, kuna abiesimeheks sai osakonna juhatusse üks truuimaid liikmeid hra J. K a l t. Sekretäriks jäi endiselt hra A. K a s a k.

Riia Naisseltsi esinaiseks valiti pr. V a r e s, kuna abiesinaine koha nõustuse lahkelt vastu võtma saadiku pr. R e b a n e. Kirjatoimetajateks valiti prouad A. K a n t e ja M. K a s a k, kuna laekuriks valiti pr. R o s e l i i l.

Nii siis on Riia eesti seltside tegevus viimasel ajal olnud õige hoogne.

Kiiret lahendust ootab eesti õpetaja määramise küsimus, mis näib eesti kiriku poolt olevat unustatud.

Eesti Organisatsioonide Liidu tegevusest Lätis.

Pühapäeval, 10. aprillil 1938. a. peeti Lätis asuvate eesti organisatsioonide liidu pea koosolek, millest võtsid osa Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisseltsi, Riia Eesti Naisseltsi, R. E. H. ja A. Osakonna, Välis-Eesti Ühingu Riia klubi, L. Ü. eesti üliõpilasseltsi „Estia“, Aluksne Eesti Haridusseltsi, Ape Eesti Haridusseltsi ja Vanalaitna eesti haridusseltsi „Koiti“ esindajad, kokku 15 esindajat. Seekord olid esindatud kõik provintsiseltsid, sealjuures Aluksne selts isegi 2 esindajaga.

Koosolek möödus kõigiti väga sõbralikus koostöös. Endine juhatus: esimees hr. J. V e r e n d e l, sekretär pr. M. K a s a k ja laekur hr. H. J a l a k, valiti tagasi.

Vastavalt Lätis kehtima hakanud seadusele ka Liit pidi oma põhikirjas ette võtma mõningad muudatused. Ühtlasi muudeti ka Liidu juhatus arvilist koosseisu, tõstes seda 3-lt 5-le.

Töökavas on ette nähtud muude hulgas ka Läti eestlaste 2. ühispeo korraldamine 30. oktoobril 1938. a. Samuti otsustati pöörata suuremat tähelepanu eestlaste organiseerimisele ja eesti koolide toetamisele provintsis. Eelmiste aastate eeskujul otsustati korraldada ka tänavusel suvel eesti laste saatmist Eestisse.

Helsingi Eesti Seltsi 25-aastase juubeli puhul kokkutulnud esindajad läkitasid tervitustelegrammi.

New Yorgi eestlaste bazaar.

Kodumaa saadustel suur edu.

Nagu mitmel korral enne jõulupühi, nii siis oli sel kevadel ka lihavõttepühade eel toiduainete bazaar New Yorgi Eesti Haridusseltsi ruumides, 310 Lenox Avenue, 8. ja 9. aprillil, millest meie kaasmaalaste pere elavalt osa võttis.

Müügile tulid suitsusead, toosisink, vasikaja lambaliha, suitsuvorstid (detsembris läksid vorstid teel kaduma, jättes meie suud vesisteks), juust, kurgid, kalakonservid jne. Rõõ-

sakoorevõli oli jällegi saadaval, millele peame au andma, sest harilikult Ameerika omast on ta kaugelt ees oma hea maitse poolest.

Basaarile toodud kodumaa kaupade muretsemine oli, nagu ikka, New Yorgi Eesti peakonsulaadi hooleks, eesotsas peakonsul Karl Kuusikuga, tema vilunud kaastöölise sekretäri Ernst Jaaksoni ja prl. Felitsata Gleseri kaasabil.

Nagu endistel kordadel, nii läks ka nüüd puhaskasu New Yorgi Eesti Haridusseltsi heaks. A. L.

Bostoni Eesti Selts pühitses oma teist aastapäeva

21. aprillil s. a. kümme miili kaugusel Bostonist asuvas Quincy's soomlaste seltsimajas, kellega eestlastel on juba kestvalt hea sõprusvahekord.

Osavõtt peost oli rohkearvuline. Eriti rohkesti oli soomlasi. Sissejuhatava kõne pidas rev. Oskar Põld.

Peo-eeskava oli väga rikkalik, kuna esinesid eestlaste paremad jõud eesotsas hr. ja pr. Juht'iga. Küllalistena New Yorgist esinesid lauluduettidega õed Hilda ja Elly R a u d. Muidugi esines ka seltsi laulukoor Karl L a m p i juhtimisel.

Peo heale kordaminekule aitas suuresti kaasa Quincy ainuke eestlane August P i l l m a n n, kelle algatusel pidi Quincy's toimuski ja kes tegi kõik peo eeltööd, kauples soodsatel tingimustel saali jne.

Quincy päevaleht tõi pidustusest pika ja üksikasjaliku kirjelduse, mainides üksikult iga solisti esinemist ja tema muusikalise arengu käiku.

Austraalia eestlased „Eesti Maja“ ehitamas Sydneys.

Suurejoonelised kavatsused oma seltsimaja rajamiseks.

Sydney eestlased on hakanud energiliselt lahendama oma seltsimaja muretsemise küsimust. Selleks otstarbeks moodustatud majakomitee (vt. „Välis-Eesti“ nr. 4 s. a.) pöördus järelepärimistega kõigi suuremate kinnisvaraagentide poole. Selgus, et kaunis raske oli leida sobivas ümbuskonnas soodsa hinnaga ehituskrundi või maja.

Lõpuks jäidi peatuma Campbell st. asuva ehituskrundi juurde, milline oma pindala poolest — 5120 ruutjalga — kui ka hinna poolest £ 715 (10.000 Ekr.), osutus kõige vastuvõetavamaks. Campbell street kuulub südalinna rajooni ja sinna on praegusel valitsusel kavatsus koondada kohtuasutuste võrk ja politsei peavalitsus. Need hooned muudaksid selle ümbruse ilmet täielikult.

Vahepeal oli majakomitee kaalunud igaükselt küsimust — kuidas oleks kõige praktilisem ja kindlam selle kava elluviimist teostada.

Selgus, et ainuke praktiline kava selle mõtte teostamiseks on ehituse püstitamine kooperatiivi alusel. Kuigi selle läbi kadus võimalus seltsil seltsimaja püstitada, oli aga kooperatiivi kaval see paremus, et nüüd avanes võimalus kogu eesti seltskonda, nii Austraalias kui ka kaugemal, kaasa tõmmata.

Austraalia riiklik kooperatiiviamet on praktiliste kogemuste põhjal koostanud mitmesuguste eri sihtidega tegutsevate kooperatiivide jaoks täielised tegevuskavad, tegevuspiirid ja põhikirjad. Kogukonna edustamise kooperatiivühing osutus kõige sobivamaks liigituseks.

13. märtsil seltsi ruumes viibivad eestlased, arvult peale 40, kiitsid heaks selle mõtte ja panid annetuste näol kokku ligi £30 seltsile kingiks osatähtede ostmiseks moodustatavas kooperatiivühingus.

20. märtsil kutsuti kokku teine eestlaste üldkoosolek, millest peale 200 eestlase osa võttis. Väikesed ruumid olid täis kiilutud ja isegi trepikoda täitus eestlastest, kes olid tulnud kohale, et kavatsetavale ettevõttele oma moraalset kui ka majanduslikku tuge lubada. Peale pikemaid selgitusi ja aruandeid ajutise majakomitee juhatusel poolt kiideti koosolijate rõhva enamuse poolt heaks krundiost ja kooperatiivi moodustamise kava. Pandi kokku ligi £50 kingina seltsile aktsiate ostmiseks. Majakomitee koosseisu täiendati konsul J. Kaivi ja härrade A. Taks'i, V. Peedo, L. Viru, A. Auvarti ja K. Reinthali juurdekooperimisega. Paari nädalaga jõuti nii kaugele, et võidi sisse saata vastavad paberid ja Eesti Maja Kooperatiivi eesmärgile vajalikult ümbertöötatud põhikirja riiklikule kooperatiivametile kinnitamiseks. 2. aprillil peeti kooperatiivühing „Eesti Maja“ asutamise koosolek, millest osa võttis umbes 60 eestlast. Neist 34 kirjutasid end sisse asutajate liikmetena. Need olid härrad J. Kaiv, J. Sildener, J. Norrak, J. Klein, A. Sepman, G. Norrak, K. Kaldasaun, T. Varik, H. Norrak, J. Erman, E. Herman, A. Trumm, A. Selg, J. Sommer, E. Jürgenson, H. Gleser, J. Soom, L. Viru, V. Peedo, A. Taks, J. Blumfelt, J. Rebane, H. Devid, L. Kaevats, B. Marks, M. Ooman, E. Jürgens, prouad M. Jürgens, A. Nortots, J. Norrak, R. Sepman, preilid E. Berg, O. Steinman, A. Kitsapea, M. Lohk. Valiti ka kooperatiivi esimene juhatus koosseisus: härrad J. Kaiv, V. Peedo, L. Viru, E. Jürgens, A. Taks, A. Selg, E. Jürgenson. Sekretäriks valiti hr. L. Norrak.

Asutamiseõhtul esitati soovivaaldusi 435 aktsia peale £4335 väärtuses. Suurem neist oli hr. E. Herman'i oma 50 aktsia peale.

Riikliku kooperatiivameti poolt kinnitati vastavad paberid ja põhikirja muutusteta 24 tunni jooksul, mis on paremaks tõendusks, et kooperatiivühing „Eesti Maja“ on rajatud õigele alusele.

Esialgne kava on püstitada kahekordne kiivihoonetervet krundi pikkuses, kus peale avara saali, einelaua ja lugemistoa ühes raamatukoguga leiduks küllaldaselt kõrvalruume kõigile eesti organisatsioonidele Sydneys. Maja peaks saama kogu eestlaste kultuurilise kui ka majandusliku tegevuse keskpunktiks. See maja peaks ühtlasi olema ka monumentaalsiks, mis kehastab eestlaste rahvuslikku ühtekuuluvust Austraalias. See peab jääma püsima kauni ja väärtusliku pärandusena Austraalia eestlaste nooremale põlvlele.

Nüüd on meie kõigi püüdeks ühisel jõul ja üritusel maja püstitamist veel tänavu ette võtta. Kui kogu eesti seltskond seda ettevõtet toetab sel määral, nagu kooperatiivi asutajad loodavad, ja selle ettevõtte teostamiseks tarvismineva kapitali £4000 kokku panevad, siis võiksime juba uut aastat „oma kodus“ vastu võtta. Selleks koondame read ja sirutame käed kõigile, kes rahvuslikul alusel juhitud ühiskondlikku ettevõtet valmis on toetama. Kahe nädala jooksul on juba ligi £1000 kokku pandud ja olemekindlad, et ka ülejäänud £3000 laekub enne aasta lõppu, mis võimaldaks maja püstitada vabana võimaldusest.

L. A. Norrak.

Kooperatiivühing „Eesti Maja“ sekretär.

Seltskondlikud üritused Harbiini eestlaskonnas.

Harbiini Eesti Selts pidas 27. märtsil konsulaadi ruumes omakultuuri õhtut. Kokku oli tulnud üle 50 inimese, kes kahe laua ümber istet võtsid. Prl. B. Sender piduperenaisena hoolitses selle eest, et laual millestki puudu ei oleks.

Seltsi esimees A. Raevald andis oma kõnes ülevalta Eesti ajaloost alates 13. sajandist ja lõpetades viimaste riigivolikogu valimistega.

Lühema vaheaja järele kõneles konsulaadi sekretär R. Grünberg meie kultuurist, seekord peatudes meie noorte hariduse alal, üles lugedes kõik meie kodumaa haridusallikad ja märkides nendes õppivate noorte arvu. Lõpuks oli jalakeerutus.

3. aprillil oli konsulaadi ruumes eesti noorte koosolek, et organiseerida sporti mitmekesisel alal. Kokku oli tulnud 21 noort. Koondis nimetati „Noorus'eks“. Selle auesimeheks valiti konsul A. Lõhmus, tegevimeheks hambaarst A. Ilves ja sekretäriks kõrgema haridusega ökonomist prl. B. Sender.

Tegevus jaotati jaoskondadeks. Jalgpalli juhatab A. Antsov, ujumist M. Antsov, purjekasõitu A. Ilves, laulukoori P. Raspopov, informatsiooni ja ühendust kodumaaga prl. E. Grünberg. A. N.

Mitmesugust.

3. ülemaailmse V.-E. kongressi eeltööd jõuavad lõpule.

Ettevalmistustööd väliseestlaste ülemaailmseks kokkutulemiseks 3. Välis-Eesti kongressiks Tallinna 21. ja 22. juunil s. a., ühel ajal Eesti Vabariigi 20. aasta suviste juubelipidustustega ja XI ülemaailmse laulupeoga, on jõudmas oma lõppjärku.

Käesolevaga Välis-Eesti Ühingu veelkord tuletab meelde kõikidele väliseestlaste organisatsioonidele, et nad ruttaksid vastuse saatmiseks Ühingu poolt neile saadetud ringkirjale delegaatide määramise suhtes. Vastuses tuleb tähendada delegaatide arv, nende nimed, väljasõitmise aeg ja arvata Tallinnasse saabumise tähtpäev. Käesolev meeldetuletus ei tohiks osutada liigseks sellepärast, et kuna Eestile lähemal asuvad organisatsioonid on oma delegaadid V.-E. Ühingu juba teatavaks teinud, võtab see kaugemal asuvatel organisatsioonidel loomulikult rohkem aega.

On juba kindlasti selgunud, et V.-E. Ühingu kongressile ja Eesti XI üldlaulupeole sõidavad ka Riia Eesti Haridus- ja Abiandmiseltsi ja Aukuksne Eesti Hariduseltsi segakoorid. Eriti põhjalikult on juba teinud ettevalmistused kongressiks Riia eestlased, komandeerides Tallinna Välis-Eesti Ühingu oma ekskursioonikava ja juhtnööride läbitöötamiseks enda seltsi sekretäri ja laulukoorijuhi. Ettevalmistusteks kaasa aitama Aukuksne laulukoorile sõitis Aukuksnese Välis-Eesti Ühingu Valga osakonna sekretär, kes jääb kohale pikemaks ajaks.

Eriti pidulikuks ja suurejooneliseks töötab kujuneda kongressi esimesel päeval, 21. juuni õhtul „Estonias“ toimuv väliseestlaste bankett, sest ta ühendab enesega ka Välis-Eesti Ühingu 10. aasta juubelibanqueti, mis teatavasti pidi aset leidma 30. aprillil s. a. hotell „Kuld Lõvis“ ja jäi ära leina tõttu Ühingu ühesimehe Ed. Virgo surma puhul. Banketiks on reserveeritud „Estonia“ kaks suurimat saali, — nn. „valge saal“ ja uus, läinud suvel valminud saal „Estoniale“ juurdeehitatud tiivas.

Väliseestlased sammuvad rongikäigus oma asukoha maade järgi vastavate lippudega; kõige ees Välis-Eesti Ühingu lipp, millel ilutseb väliseestlaste embleem — väikingite laev; sellele järgnevad Välis-Eesti organisatsioonid ja laulukoorid oma lippudega.

18. mail kokkuastunud V.-E. kongressi korraldajav toimkond praegu sõelub üksikasjaliselt kõiki peensusi, mis väliseestlaste kokkutulemisel kongressiks

oma kodumaa pinnal võivad kerkida esile. Üksikasjad on väljatöötamisel ka väliseestlaste ekskursioonide kohta kodumaa tööstus- ja põllumajanduskeskustesse ja muudesse vaatamisväärisesse paikadesse.

Kongressi ajal korraldab V.-E. Ühing Tallinnas ka Välis-Eesti näituse, mis oma äärmiselt mitmekesiste ja omapäraste väljapanekutega töötab kujuneda huvitavaks kõigile, nii kodu- kui väliseestlasile. Eriti rohkesti väljapanekuid lubas saada Välis-Eesti Ühingu Riia klubi. Näituse ülesseadmiseks palgatakse vastavad kunstilised jõud.

Kokkuvõttes on väliseestlaste 3. ülemaailmsele kongressile oodata esindajaid järgmisel arvul: Põhja-Ameerika mandrilt saadavad oma esinduse 14 väliseestlaste organisatsiooni, Lõuna-Ameerikast 5, Kaug-Idast 2, Austraaliast 2, Euroopa riikidest 21 ja Eestist (V.-E. Ühingu osakonnad Valgas ja Tartus) 2. Kogu organiseeritud Välis-Eesti seega oleks esindatud 46 organisatsiooniga.

Väliseestluse keskus — Välis-Eesti Ühing Tallinnas käesolevaga saadab kõigile väliseestlasile oma soojemad soovid tarvilike ettevalmistuste tegemiseks, et võiksime kord jälle ühiselt viibida koos ja arutada läbi oma ühised mured ja rõõmud meie kodumaa juubeliaasta suvel tema pealinnas Tallinnas.

Sisukad referaadid V.-E. ülemaailmsel kongressil.

Esineb ka uus majandusminister Leo Sepp.

Nüüd on selgumas juba täpsemalt ka kongressi referaatide kava.

Väliseestlaste tegevusse rakendamise võimalustest kodumaa majanduses ja töötuses on lubanud lahkelt kõnelda uus majandusminister Leo Sepp, kes Välis-Eesti Ühingu Riia klubi juhtiva tegelasena on Välis-Eesti liikumisele seisnud alati lähedal.

Referaadiga väljarändamise ja tagasirändamise küsimustest loodetakse esinevat end. Ameerika Eesti Liidu esimeest Jüri Annussoni, kes tegeliku kauaaegse väliseestlasena ja Välis-Eesti organiseerijana neid küsimusi põhjalikult tunneb.

Edasi on avaldamud soovi veel referaatidega esinemiseks V.-E. Ü. teeneline liige Samuel Sommer teemal: „Mõned juhised väliseestlase sülitamiseks võõrsil“, mag. Willem Ernits teemal: „Väliseestlaste koostöö võimalustest välis-soome-ugri lastega ja teiste rahvastega, eriti Eesti tutvustamistöö“, ja haridustegelane

Otto Kiisel väliseesti noorsoo küsimustest.

Nagu teemadest näeme, käsitavad need akutsesemad ja huvitavamad Välis-Eesti probleeme.

Üllatuse kongressile serveerib loodetavasti dr. P. A. Speek Washingtonist oma esimesisega, sest esialgsete läbirääkimiste põhjal on ka tema lubanud esitada referaadi.

Välis-Eesti Ühingu juubeli kontsert.

Valiti teenelisi liikmeid.

Välis-Eesti Ühing pidas 30. aprillil hotell „Kuld Lõvis“ oma 10. a. peakoosoleku. Ühingu esimehe J. Kristelsteini haigestumise tõttu avas koosoleku abiesimees Ed. Riisman, kelle ettepanekul austati piisitõusmisega hiljuti surma läbi lahkunud Ühingu abiesimeest Edw. Virgo't. Hiljem austati piisitõusmisega kõiki 10. a. jooksul surma läbi lahkunud Ühingu liikmeid.

Loeti ette Ühingu 10. aastapäeva puhul saabunud tervitused ja telegrammid, mida olid saatnud: välisminister dr. Fr. Akel, Välis-Eesti Ühingu Riia klubi, Riia Eesti Haridus- ja Abiandmisselts, Helsingi Eesti Selts, välisministeeriumi poliitilise osakonna juhataja Vold. Ojansoon, j. t.

Peakoosoleku juhatajaks valiti Aleksander Veiler ning protokoll kirjutajaks Johan Arro.

Ühingu esimehe J. Kristelsteini poolt koostatud 10-aastase tegevuse ülevaate ja 1938. a. tegevuskava kandis ette Ühingu kirjutajametaja V. Kargaja. Heites pilku Ühingu 10-aastasele tegevusele, Ühingu esimees märkis muuseas:

„Ühing on möödunud kümne aasta kestel välja kujunenud tõeliseks keskuseks, kuhu kokku jooksevad niidid kõigilt väliseestlaskonna ehuavaldusilt üle kogu maailma. Välis-Eesti Ühing on kümne aasta kestel tulnud toime oma ülesannetega, mitte ainult väliseestlaste ridade koondamisel, vaid ka nende rahvusliku iseteadvuse tõstmisel. See töö on alguses olnud seotud õige suurte raskustega, kuid tänu meie seltskonna, valitsuse ja terve väliseestlaskonna kaasabile on kümne aasta jooksul väikesest organisatsioonist kasvanud ülemaailmse ulatusega väliseestlaste keskorganisatsioon.“

Välis-Eesti Ühingu juhatuse ettepanekul otsustas peakoosolek saata tervitustelegrammi Vabariigi esimesele presidendile K. Päts'ule, kes alati lahkelt on suhtunud väliseestlastesse ja Välis-Eesti liikumisse.

Ühingu abiesimees Ed. Riisman kandis ette k. a. tegevuskava ning informeeris

peakoosolekut eelseisva 3. ülemaailmse Välis-Eesti kongressi eeltöödest. Kongress töötab Vabariigi juubeliaastal kujuneda eriti pidulikuks.

Rahaline aruanne, mis tasakaalus kr. 2878.69 ning 1938. a. eelarve — tasakaalus kr. 18.800.—, võeti vastu.

Vanuse järjekorras langesid juhatusest välja: Ed. Riisman, Viktor Kargaja ja dr. Oskar Kallas ning surma läbi Edward Virgo. Koosolek valis vanuse järjekorras taandunud liikmed tagasi, kuna uueks juhatuse liikmeks valiti Eesti Panga president Jiri Jaakson.

Korraldavas toimekonda valiti tagasi endised liikmed: Joh. Preast, A. Nippak, F. Treder, J. Kaisla, A. Aulik, J. Salvela, J. Mölder, pr. A. Treier ja pr. Sulg, kuna uuteks toimekonna liikmeteks valiti Ernst Veberman ja Osvald Viirsoo.

Revideerivasse toimekonda valiti tagasi: Jaan Lorenson, H. Thalberg, J. Vink, J. Rumberg ja R. Ise, kuna kandidaatideks jäid: H. Simm, V. Ojansoon ja Joh. Preast.

Teeneliste liikmete valimisel Ühingu juhatuse otsustas peakoosolekule kinnitamiseks ette panna vanemaid tegelasi: a) kes on osutanud oma eluea kestel silmapaistvaid rahvusliku üldtähtsusega teeneid Välis-Eesti liikumises; b) kelle tegevus ulatab kaugemale ihte teatud maa väliseestilise tegevuse piiridest; c) kes on aidanud edasi viia väliseestilist liikumist laiemas ulatuses kodumaa ja väliseestlaste lähendamise suunas ning d), kes oma intellektuaalsete võimetega on väliseestilise liikumise ideoloogiliste aluste ja sihtjoonte kujundamisel etendanud pidevalt silmapaistvat osa.

Neile alustele tugedes valiti juhatuse ettepanekul Ühingu teenelisteks liikmeteks Samuel Sommer, dr. Oskar Kallas ja dr. Hans Lohk. Seega on nad esimesteks Ühingu teenelisteks liikmeteks, kuna seni Ühingu teenelisi liikmeid veel valinud ei ole.

Eelseisvast kongressist osavõtmise asjus on poördatud 46 Välis-Eesti organisatsiooni poole. Välis-Eesti Ühing otsustas kongressile saata 26 esindajat, kusjuures jäeti Välis-Eesti Ühingu juhatusele vabad käed tarviduse korral määrata veel täiendavaid esindajaid. V.-E. Ühingu esindajate suur arv on tingitud sellest, et neil tuleb kanda oma õlul tervet kongressi ettevalmistust ja korraldust.

Välis-Eesti Ühingu peakoosolek moodus üksmeelse ja sõbraliku koostöö tähe all.

*

Ühingu liikmeteks on võetud vastu viimase kuu jooksul:

Eduard Virgo ♣

Ootamatu teatena tuli Välis-Eesti perele, et 28. apr. s. a. on surnud südamehaiguse tagajärjel 59 a. vanaduses välisministeeriumi väliskaubanduse osakonna direktor Eduard Virgo, — üks neid mehi, kellel on suuri teeneid mitte üksnes Eesti iseseisvuse saavutamisel, vaid kellele võlgneb õhutus- ja tegelikusskorraldustöös palju ka Välis-Eesti liikumine. Silmapaistev oli Virgo varemadel aegadel ka eesti kirjamehena, ajakirjanikuna, siis eesti väliskaubanduse korraldajana jne. Välis-Eesti ühingus on ta väliseestluse huvidele pidevalt kaasa töötanud ka ühingu juhatusliikmena ja abiesimehena.

Virgo sündis 16. nov. 1878. a. Rakvere vallas Päide külas, käis Rakvere linnakoolis, siis Käsnu

merekoolis, siis õppis vabakuulajana Vene kõrgemas ühiskonnateaduste koolis, ning hiljem Sorbonne'i ülikoolis. 1907. a. oli ta sunnitud poliitilise tegevuse pärast Eestist põgenema, olles maapaos Londonis ja Pariisis. Siirdunud tagasi, töötas Virgo 1909. —1915. a. ajakirjanikuna, 1918. aastal aga, kui Eestile avanes võimalus iseseisvumiseks, Virgo koos K. R. Pusta ja A. Piibuga oli neid, kes liitlastelt kohe nõutas de facto tunnustuse suurriikidelt. Asus seejärel vahetumalt Eesti diplomaatilises teenistuses, — 1928.—31. a. oli saadikuks Riias, ja hiljem juhatas välisministeeriumi väliskaubanduse osakonda.

Kadunuga varises maamulda üks eesti töömehi, kelle kaotamine on tunduv ka Välis-Eesti liikumises, millisel ajal tema kogunud kaasatöötamine oli tõsise väärtusega. Siirameelsele kodumaa pojale olgu kerge kodumaa muld!

Ernits, Mihkel, rätsep, Rio de Janeiro.
Graf, Otto, põllumees, Luke vald, Läti.

Kada, Eduard, majandusteadl., Pärnu.
Klaussen, Karl, tisler, Rio de Janeiro.
Lehtmets, Rosalie, New York.
Mitt, Ferdinand, dipl. insener, Tartu.
Nortots, Ada, äriomanik, Sydney.
Pettai, Arnold, käsitöölise, Lugazu, Läti.

Romberg, Harald, elektrik, Rio de Janeiro.

Sarapik, Paul, töökoja juhataja, Rio de Janeiro.

Tammik, Priidu, maaler, Roxbury, Mass., U. S. A.

Tever, Luise, Tartu.

Tiisma, Lilly, New York.

Tohver, Richard, ärimees, Tallinn.
Turner, Voldemar, klišeetöökoja-omanik, Rio de Janeiro.

Vares, Aleksander, põllumees, Lugazu, Läti.

Välis-Eesti Ühingu Tartu osakond valis juhatuse.

8. aprillil pidas Välis-Eesti Ühingu Tartu osakond „Vanemuises“ oma esimest peakoosolekut. Kokku oli tulnud 25 liiget. Koosolekul võeti Välis-Eesti Ühingu juhatuse poolt kinnitatud osakonna kodukord teatavaks ning valiti osakonna juhatuse järgmises koosseisus: dr. H. Lohk, Konst. Kalamees, Joh. Sütt, Aug. Pähkal ja pr. H. Mäelo. Revideeriva toimikonna liikmeteks valiti A. Rosenvald, Paul Tever ja Joh. Sarap.

Osakond kavatses kevadel pidada veel ihe peakoosoleku, et koostada lähem töö-kava. Ühtlasi kavatsetakse ka uusi liikmeid juurde võtta ning oma esindajate kaudu osa võtta 3. ülemaailmsest Välis-Eesti kongressist.

Osakonna esialgne aadress on: Bergmanni Abiraha sihtasutise büroo, Ülikooli tän. 15—5, tel. 19—89 (avatud tööpäeviti kella 9—11).

Välis-Eesti Ühingu Valga osakonna tegevusest.

Välis-Eesti Ühingu Valga osakond pidas oma korralise aastapeakoosoleku 28. märtsil 1938. a. Valga Maavalitsuse ruumes. 42-st liikmest oli kohal 18 liiget, seega oli koosolek otsustusvõimeline, kuna põhikirja järgi vajaliseks kvorumiks on $\frac{1}{5}$ liikmeid.

Koosoleku avas osakonna esimees hr. A. Raudsepp, kes koosolijaid tervitas ning meelde tuletas neid õilsaid sihte, mida taotleb Välis-Eesti ühing.

Osakonna sekretär hr. E. Tiro kandis ette osakonna 1937. a. tegevusaruande ning osakonna laekur hr. M. Ester osakonna kassaaruande, mis oli tasakaalus 214,60 krooniga, kusjuures kassa ülejääk oli 55,15 kr. Mõlemad aruanded kinnitati ühel häälel. Revisjonikomisjoni sekretär hr. V. Maidre kandis ette revideerimise tulemuse, nimelt et osakonna tegevus on olnud igapäidi kooskõlas tehtud otsustega ja kodukorraga. Tema ettepanekul avaldati juhatusele tänu viljaka tegevuse eest 1937. a.

Juhatus poolt koostatud eelarve 1938. a. peale 560 kr. suuruses võeti koosoleku poolt ühel häälel vastu. 1938. aasta tegevuse suhtes asus juhatuse seisukohale, et pole soovitatav seda üksikasjaliselt ära määrata ning siduda mingi kindla kavaga, kuna tuleb taotleda elu- ja ajanõuetele vastavalt kõiki kodukorras ja ühingu põhikirjas loetletud eesmärke ja sihte. Peamiselt tuleks jätkata laiaulatuslikku organiseerimistööd liikmete arvu suurendamiseks. Koosolek ühines juhatuse poolt avaldatud seisukohaga.

Loosi läbi väljalangenud juhatusliikmed härrad V. Velner ja N. Kuks valiti juhatusse tagasi, kuna juhatusliikmete kandidaatideks valiti härrad A. Kõiv ja G. Tiidemann.

Revisjonikomisjoni valiti tagasi vanaad liikmed: härrad K. Uibopuu, V. Maidre ja J. Soo, kuna kandidaatideks valiti härrad A. Meerits ja K. Tiits.

Koosoleku poolt jäeti juhatusele õigus vajaduse korral oma äranägemise järgi krediiti üle kanda eelarve ühelt punktilt teisele 20% ulatuses. Samuti jäi juhatusele õigus sissetulekute suurenemise puhul enamalaekuvad summad jaotada oma äranägemise järgi.

Kõigist sõnavõttudest selgus, et Välis-Eesti Ühingu Valga osakonna tegevus 1937. aastal on olnud igapäidi rahuldav ja tulemusrikas.

Saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

Küesoleval Vabariigi juubeliaastal on oodata eriti rohkesti väliseestlasi kõigist maailmakaartest kodumaale. Esimene suurem ekskursioon P.-Ameerikast saabus juba kohale ning sellele järgnevad veel mitu ekskursiooni Ameerikast ja teistest riikidest.

14. apr. saabusid Kanadast esimesed kongressi delegaadid, Eckville Eesti Seltsi esindajad Fritz Kinna ja Hugo Neuman.

Rootsi-Ameerika liiniga saabusid 28. aprillil August Writz, ja Eduard ning Peter Moro. Kaks viimast tulid Peace Riverilt, Kanadast. A. Writz sõitis 14. apr. New Yorki tagasi.

Sama laevaliiniga sõitsid 20. aprillil P.-Ameerikasse Julie Söder, Mõikel ja Eriina Walley, pr. Julia Part, pr. Sophie Froberg ja pr. A. Landsberg. 16. aprillil väljusid Jaan Vekman ja Liisa Takenberg.

Norddeutscher Lloyd Bremen liiniga saabus 21. apr. New Yorgist pr. Martha Laur ja mai algul Viktor Kaalep.

Sama laevaliiniga sõitis 10. mail L.-Ameerikasse pr. Dagmar Staden.

Cunard White Star liiniga lubasid 1. juunil New Yorki sõita pr. Julia Strkel ja ta poeg Hendrik.

Siberist saabus Narva kaudu Eestisse insener Aleksander Parvei ihes oma abikaasaga ja kolme lapsega.

Aprilli lõpul saabus Pärnusse Välis-Eesti Ühingu liige Aleksander Dener oma kanadalasest abikaasaga ja tütreaga.

Läti kaudu saabus Võrumaale ajutisele külaskärgule Valbret Kõiv, kes viibis maailmasõjast saadik Austrias.

Käesoleva aasta algul on õige palju eestlasi siirdunud Austraaliasse. Sydneysse on nelja kuu jooksul elama asunud: Peeter, Linda, Ülo ja Vello Helismaa, Anton Kuiv, Leena, Erna, Lonny ja Juuli Alas, Heinrich Vapper, Aleksander, Amalie, Endla, Kalju, Johannes, Noomi ja Linda Norden, Vera Jürgenson, Senta Pilt, Mihkel ja Erna Jakobson ja Richard Borkman.

A.-s. „Eesti Reisibüroo“ andmetel siirdusid veel viimastel kuudel Kanadasse Karl, Selma ja Hella Tuimaa, Gdynia-Ameerika linil New Yorki — Anton Starr, Belgia laevaliiniga Buenos Airesse — Bernhardin Keskk ja Põhja-Aafrikasse Arnold Aljas ning Eugenia Teljakovski.

Perekondlikke sündmusi väliseestlaste seas.

Lihavõtte teise püha õhtul abiellus kauaegne Austraalia eestlane Valter Milkop neiu Alice Soodla'ga. V. Milkop on pikemat aega töötanud Austraalia hõbekäevandustes. Hiljuti ta saabus Eestisse, et külastada oma vanemaid. V. Milkop kaotab lähemal ajal Austraaliasse tagasi sõita.

Huvitav dokument Välis-Eesti muuseumile.

Välis-Eesti Ühingu liige ja omaaegne ärimees Kauges Idas R. J. Kuusner kinkis Välis-Eesti muuseumile omapärase ja haruldase dokumendi, mis on pärit nendest aegadest, millal Eesti vabadussõja õnnelikust ikujunemisest kuulnud eestlased Kauges-Idas hakkasid organiseerima kodumaale tagasipöördumiseks. Segastes oludes ei arvatud kodumaale reisiks kül-

aldasena harilikku vene „välispassi“, vaid „Eesti Rahvusline Komitee Siberis“ oh valmistanud erilise, passikujulise tunnistuse, mille sisu trükiti ja täideti kolmes — eesti, inglise ja vene keeles. Selline, hr. Kuusneri poolt V.-E. muuseumile antud tunnistus kannab üldpealkirja „Demokraadiline Vabariik Eesti“, ja on varustatud „Eesti Rahvuselise Komitee Harbiini osakonna“ pitsatiga. Organisatsiooni esimehena on alla kirjutanud Joh. Kool.

Raadioamatöörid otsivad kontakti väliseestlastega.

Eesti Raadio Amatööride Ühing, koondades enda ümber kõiki lihilaine saatealal tegevsevad raadioamatööre Eestis, pabub lähema kontakti loomiseks kõiki väliseestlasti — lihilaine raadioamatööre teatada enda nimi, asukoht, aadress ja raadiojaama kutsungmärk aadressil: Eesti Raadio Amatööride Ühing (Estonian Radio Amateur Union) Tallinn, Postkast 220.

Kirjanduslikke uudiseid.

Eesti Kirjanduse Seltsi väljaandel ilmudis aprillikuus:

Aino Kallas: *Hundimõrsja*. Bal-laadnäidend viies vaatuses. 122 lk. Hind 1 kr. 75 s., köites 2 kr. 25 s.

Ed. Laaman ja L. Kahkra: *Tänapäeva Saksamaa*. Peajooni rahvus-sotsialistliku „Kolmanda Riigi“ arengust, alustest ja sisekorrast. Elav Teadus 76/77. 208 lk., 37 illustr. Hind 2 kr., köites 2 kr. 50 senti.

Eesti raamatute üldnimestik 1934—1936. Catalogue général des livres estoniens. Koostanud Tartu Ülikooli Raamatukogu. 8+612 lk. Hind 10 kr.

RESTORAN-ÕOLOKAAL

«Gloria-Dancing»

Tallinn, Vabadusväljak 5. Tel. 452-14.

KABAREE.

TANTS.

MEELEOLU BAARIS

kella 6-ni hommikul.

UNGARI VIIULDAJA.

CAFÉ-RESTORAN

«Viru Kohvik»

Tallinn, Viru 1/Vene 2. Tel. 484-07.

MUUSIKA.

TANTS

kella 1-ni öösel.

KÜLMAD JA SOOJAD SÕOGID.

ALKOHOL.

Vastutav- ja tegevtoimetaja: Ed. Riisman.

Talitusjuht: B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord.

Tellimishind:

välismaail \$ 1.— (Ekr. 3.70 või vastav summa kursisedelil järgi muus rahas) aas-tas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, Tallinnas, 18. mail 1938.

ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 449-43. O.-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas 1938.

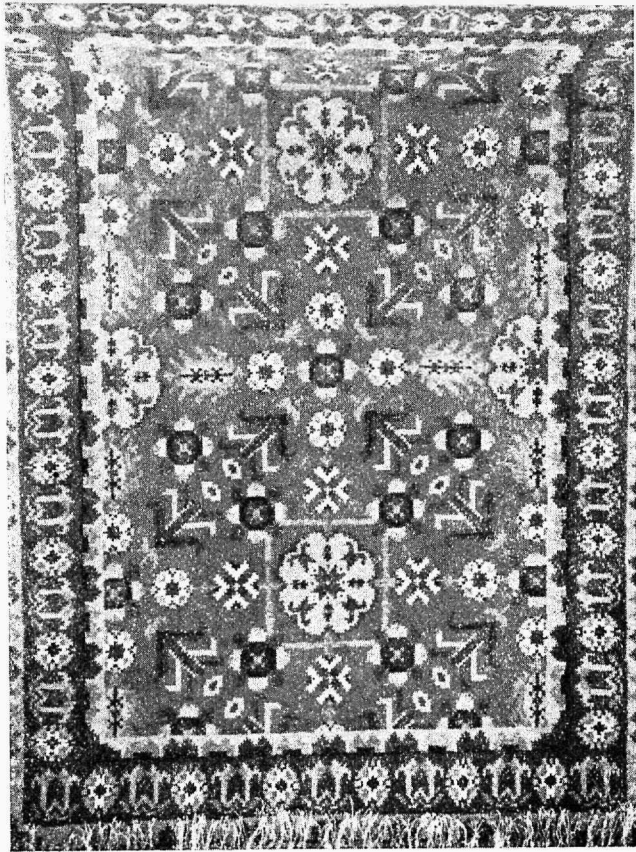
ü. „Kodukäsitöö“

Harju 48. Telef. 443-78
TALLINN

Soovitab suures valikus:

Eesti rahvarõivaid,
rahvuslikke ehteid,
ukse- ja aknaeesriideid,
mööbli riideid,
sohvapatju,
laudlinu,
vaipu,
koetud spordiesemeid,
jakke, mütse, kindaid,
keraamika, nahktöid.

**Kaup on kõigile vaatamiseks
ilma ostukohustusest.**

O. I. K.

Restoran-öölokaal

Suur Karja 18. Telefon 449-93

Igal õhtul suur kabaree.

K O I H V I K

Konservatooriumi kõrval. Tel. 432-61.

Diskreetne ja mugav kohtamise koht. — Igal õhtul kella 7 kuni 12 mängib tujuküllane populaarseks saanud

Kirillovi kvintett.

„Rahvaleht“

toob kõige enam teateid väliseestlastest

ja on muutunud selletõttu kodumaalt eemalviivate eestlaste lemmikleheks. Oma elava, värske ja huvitava sisu ning pildirohkuse tõttu on «Rahvaleht» leidnud kõikjal palju sõpru.

«RAHVALEHT» ilmub nüüd iga päev!

Tellige „Rahvalehte“ ühenduse pidamiseks kodumaaga!

«RAHVALEHT» maksab tellides välismaale kr. 4.— kuus.
Tallinn, Estonia, Pikk 54–58.

Nõudke ainult

Tuntud

Kaubamärk

prov. H. Jürgens'i

BOR-THYMOL
seepi.

Kõrgemas headuses tualettseep vistrikute, tedretähete, päikesepõletiku ja üleliigse higistamise vastu.

Teeb naha siledaks ja pehmeks.

Müük apteekides, rohu- ja teistes paremates kauplustes.

Londonis suure kuldaurahaga kroonitud

Londonis suure kuldaurahaga kroonitud.

OSCAR STUDE TALLINNAS

Ekspeditsiooni äri.

Inkasso – Kinnitamine –
Laevaagendid.

Oma puksiirid ja laod
raudteeühendusega.
Oma autopark.

Koninklijke Nederlandsche
Stoomboot Maatschappij,
Amsterdam, esindaja.

Osakonnad:

Pärnus, Pühavaimu 8.
Tartus, Ülikooli 44,
Valgas, Maleva 2.
Viljandis, Lossi 8.

Telegr. aadress igas kohas:
„Studeos“

Restoran-öölokaal

DU NORD

Talinnas, Rataskaevu 3. Telefon 433-45

Rootsi eine kella 11–15

UNITED BALTIC CORPORATION, LTD

158, Fenchurch Street, London, E. C.

Owners of

A N G L O - B A L T I C L I N E

maintaining a regular Mail, Passenger and Cargo Service

between

LONDON and DANZIG, GDYNIA, KLAIPEDA, RIGA and TALLINN,
HULL and LIEPAJA, KLAIPEDA and TALLINN.

All steamers fitted with refrigerating machinery of
Lloyd's highest class.

TALLINN to HULL and LONDON

every WEDNESDAY.

Through-cargo with prompt transhipment in HULL or LONDON to:

NEWCASTLE-ON-TYNE, LEITH and GLASGOW

and to the main Provincial towns, also to:

ANTWERP, BRUSSELS, DUNKIRK

and to

SPANISH and NORTH AFRICAN PORTS, PORTUGAL, U. S. A., GULF PORTS,
PACIFIC COAST, SIAM, INDIA, AUSTRALIA, NEW ZEALAND, SOUTH AFRICA,
PALESTINE and TURKISH PORTS.

For particulars regarding freight-rates etc. apply to:

UNITED BALTIC CORPORATION

(ESTONIAN AGENCY — R. KINGHORN)

TALLINN, Pärnu mnt. 10. Tel. 444-34.